

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН
ФАКУЛТЕТ „ЗДРАВНИ ГРИЖИ“
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Лекция №1

**Анатомия и физиология на
зрителния апарат. Заболявания
на придатъците на окото**

ПРОФ. Д-Р ЧАВДАР БАЛАБАНОВ, Д.М.

ЛЕКЦИЯ

No 1

АНАТОМИЯ
НА ОКОТО И НЕГОВИТЕ
ПРИДАТЪЦИ

ЧАСТ 1

КЛАСИФИКАЦИЯ

ОЧНИ ПРИДАТЪЦИ (тъкани и структури около окото)

Орбита

Клепачи

Конюнктива

Екстраокуларни мускули

Слъзен апарат

ОКО

Роговица и склера

Увеален тракт (ирис, цилиарно тяло и хориоидея)

Ретина

...

Очни камери (предна, задна и витреална)

Леща

ЗРИТЕЛЕН ПЪТ

Зрителен нерв

Оптична хиазма

Оптичен тракт

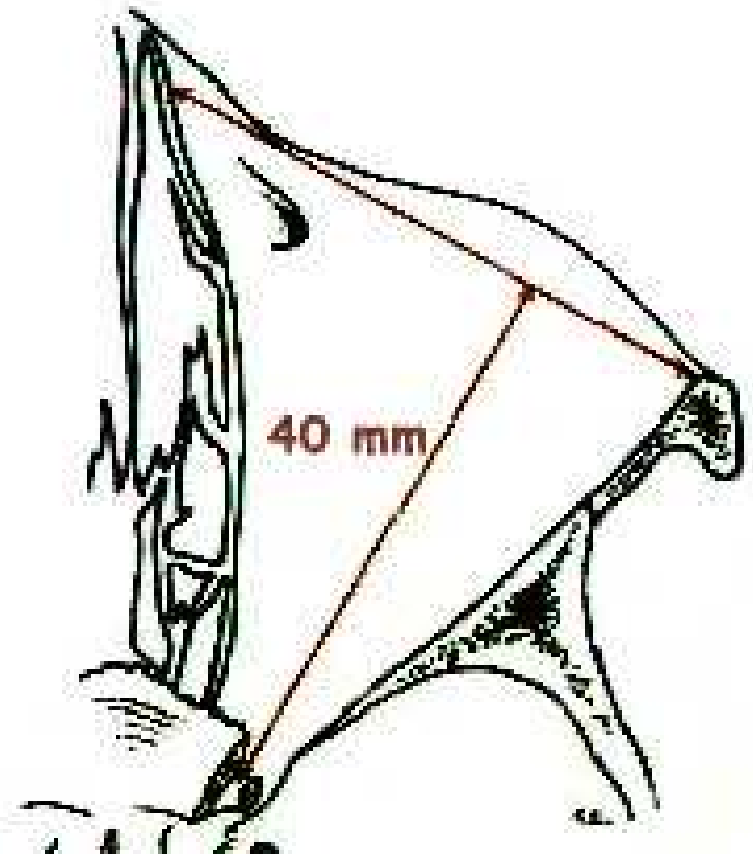
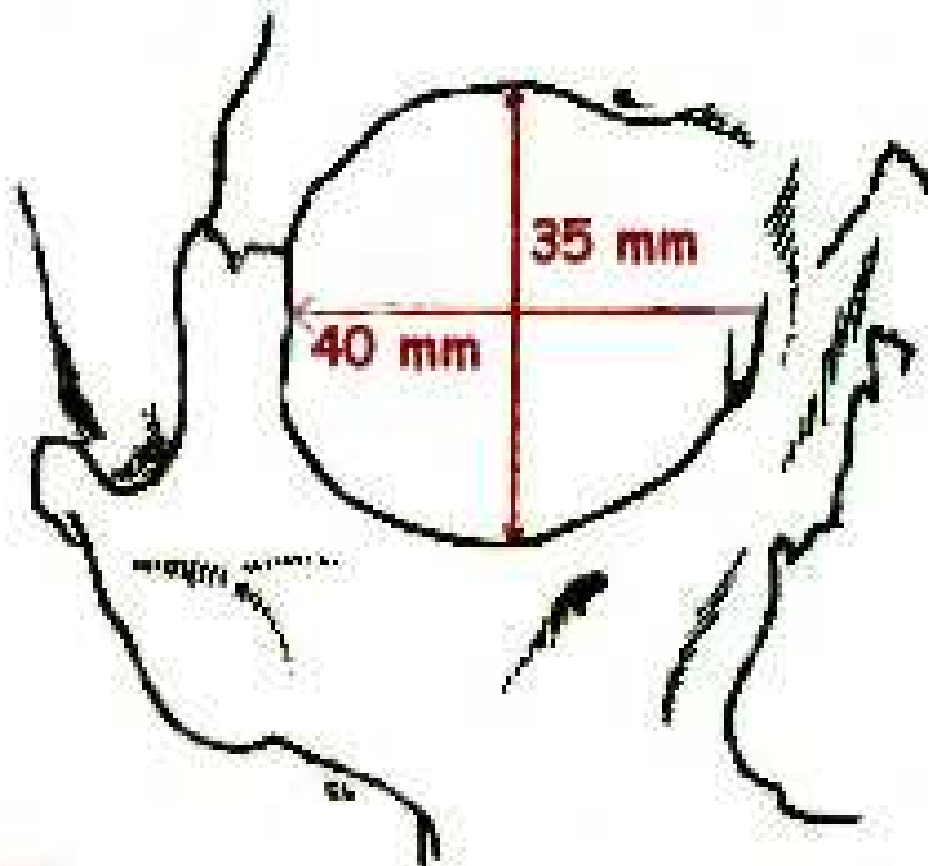
Corpus Geniculatum Laterale

Оптична радиация

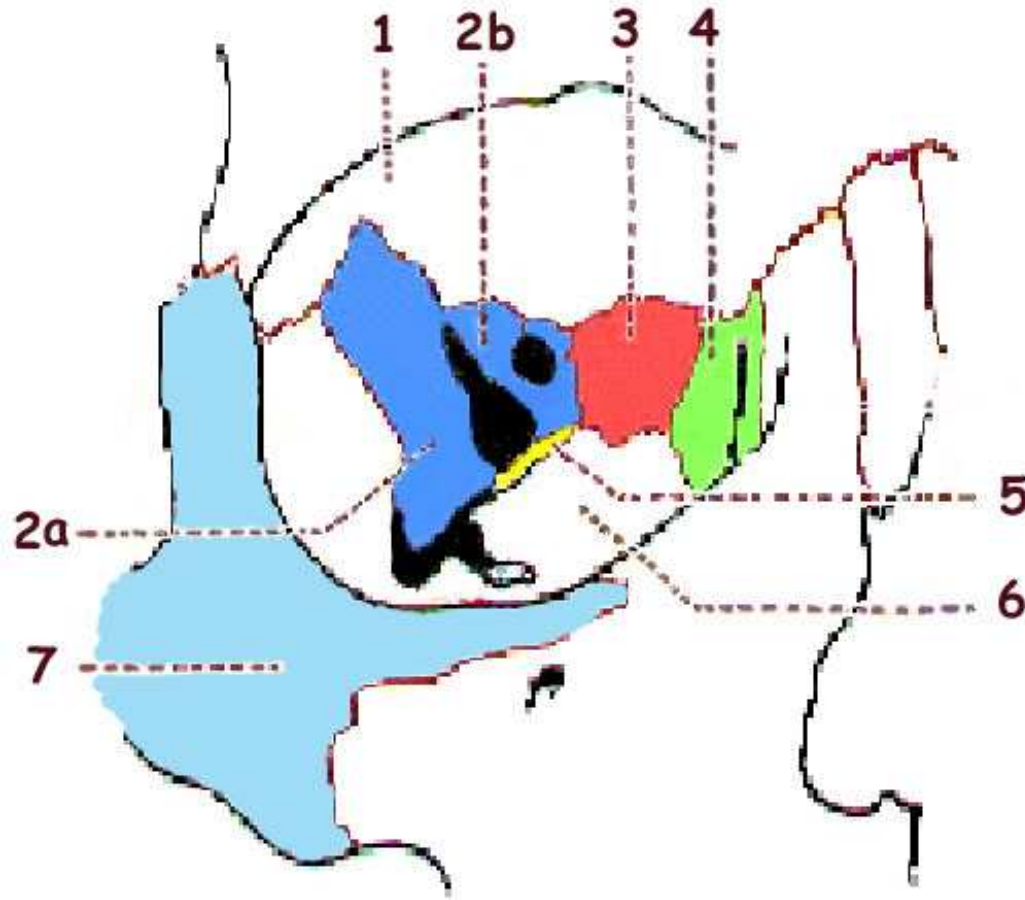
Зрителна кора

ОЧНИ
ПРИДАТЪЦИ

ОРБИТА

ОРБИТА

1. **Os frontale**
(sulcus supraorbitalis)

2a,b. **Os sphenoidale**
(ala major & ala minor)

3. **Os ethmoidale**
(lamina perpendicularis)

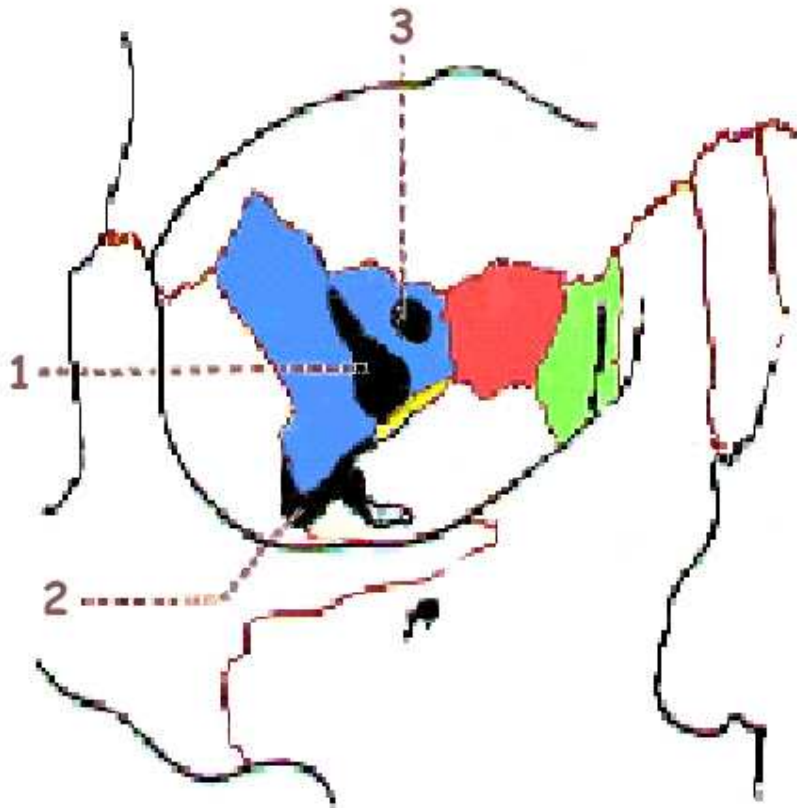
4. **Os lacrimale**
(fossa sacci lacrimalis)

5. **Os palatinum**

6. **Os maxillare**
(sulcus infraorbitalis)

7. **Os zygomaticum**

ОРБИТА

fissura orbitalis superior

n. ophthalmicus - ЧМН V (сетивен)

3 кл. – r. lacrimalis, r. frontalis и r. nasociliaris

n. oculomotorius - ЧМН III (моторен)

n. trochlearis - ЧМН IV (моторен)

n. abducens - ЧМН VI (моторен)

PSyNS

v. orbitalis sup.

fissura orbitalis inferior

n. maxillaris - ЧМН V (сетивен)

2 кл. - n. zygomaticus и n. infraorbitalis

v. orbitalis inf.

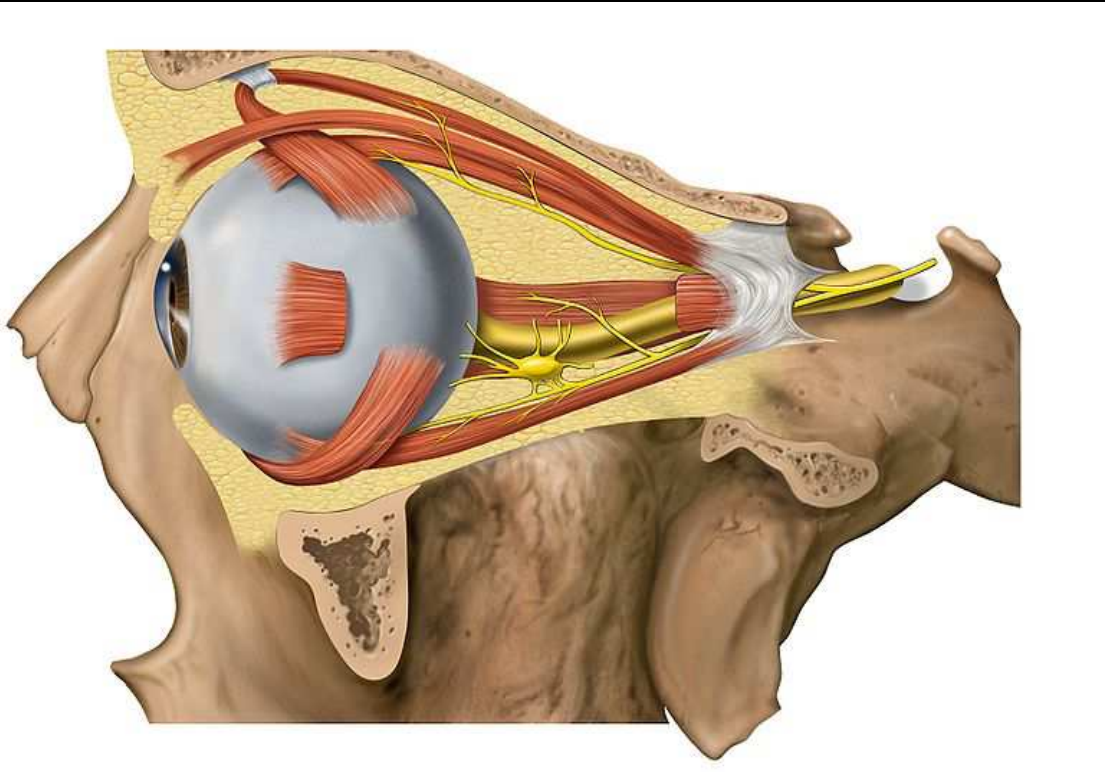
canalis nervi optici

n. opticus - ЧМН II (сетивен)

a. ophthalmica

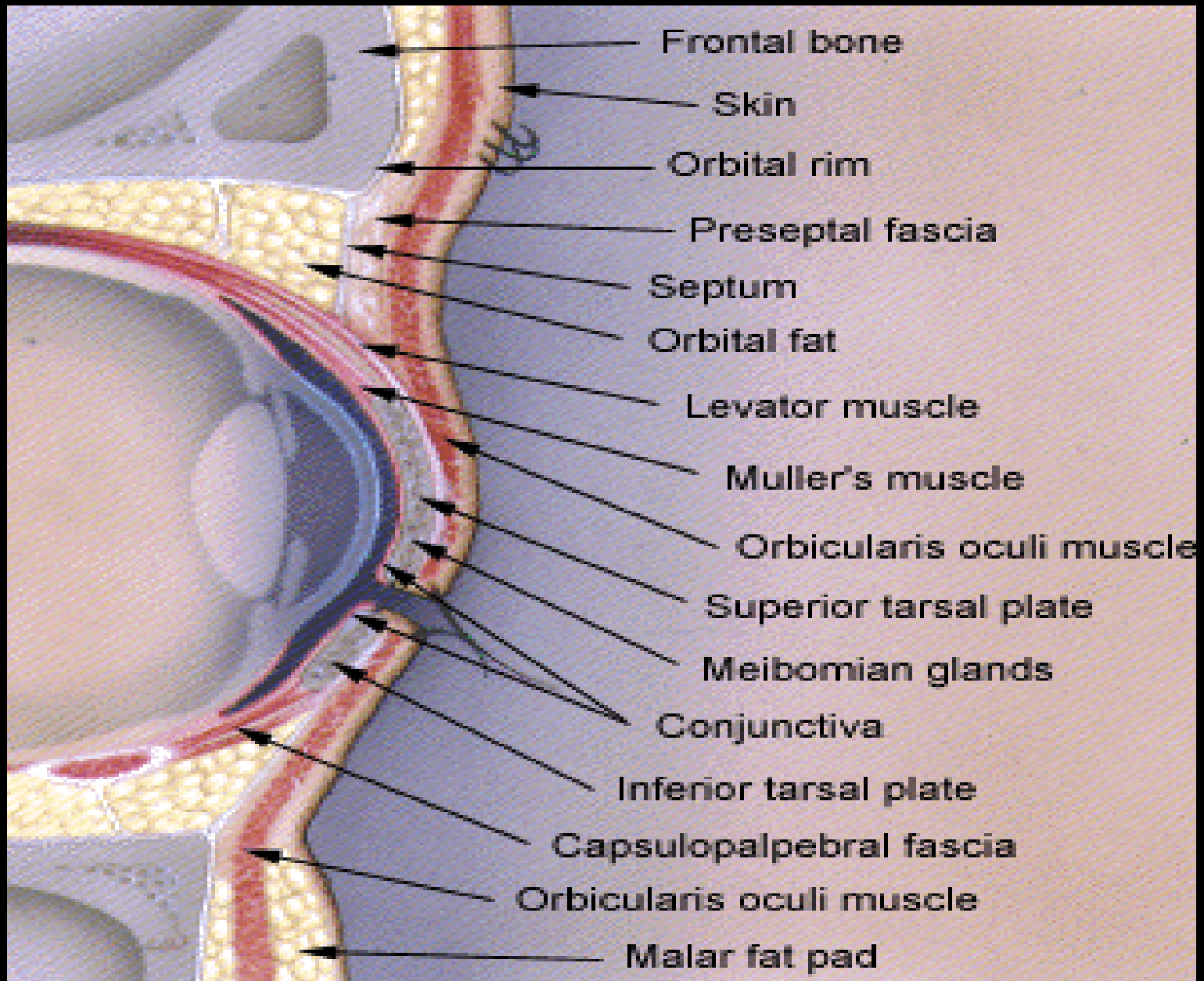

СЪДЪРЖИМО НА ОРБИТАТА

- очна ябълка
- слъзна жлеза
- екстраокуларни мускули
- мастна тъкан
- съединителна тъкан
- нерви
- кръвоносни съдове

КЛЕТЧАЧИ

КЛЕПАЧИ

Функции:

- протекция на окото
- овлажняване на очната повърхност
- почистване на очната повърхност

Анатомия:

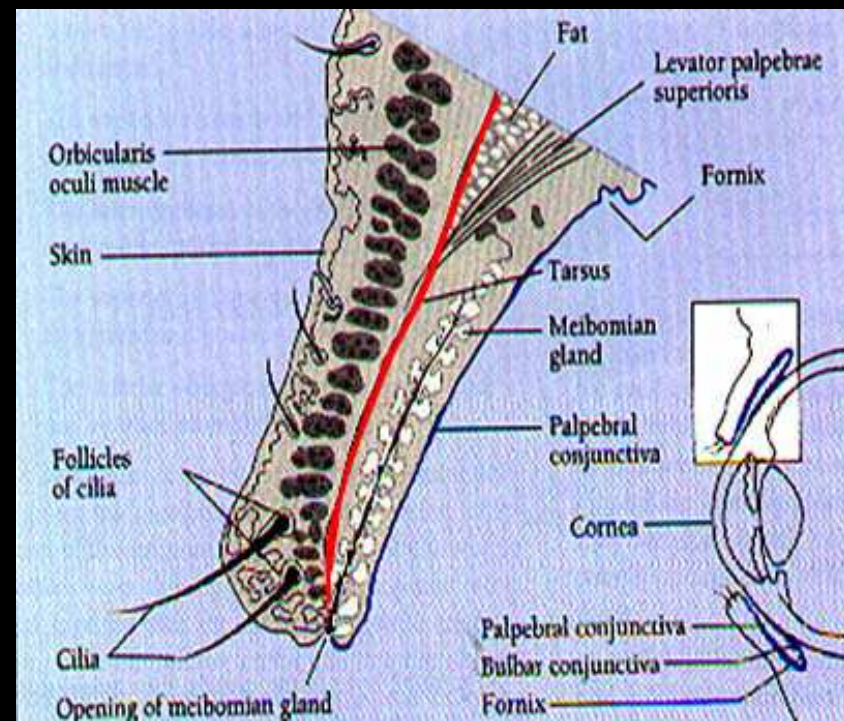
Предна ламела:

- кожа
- хлабава съединителна тъкан
- клепачни мускули (m. orbicularis oculi с 2 части;
n. facialis)
- Fascia orbicularis posterior

Задна ламела:

- орбитален септум
- тарзална пластина с мастни жлези на Мейбомий
- тарзална (клепачна) конюнктива с акцесорни слъзни жлези

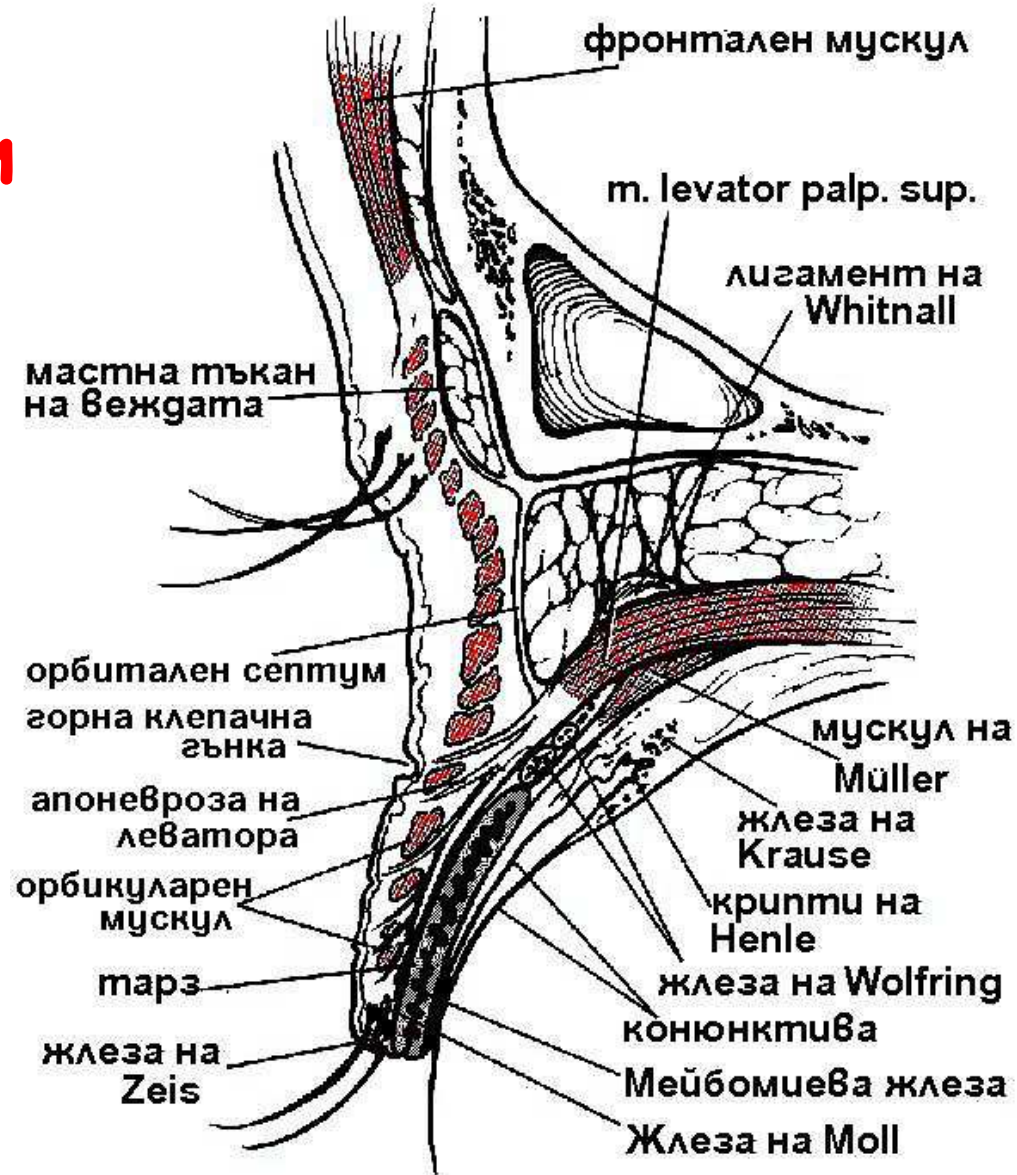
Клепачен ръб с мигли и жлези на Цайс и Мол

Мускули ретрактори на горния клепач

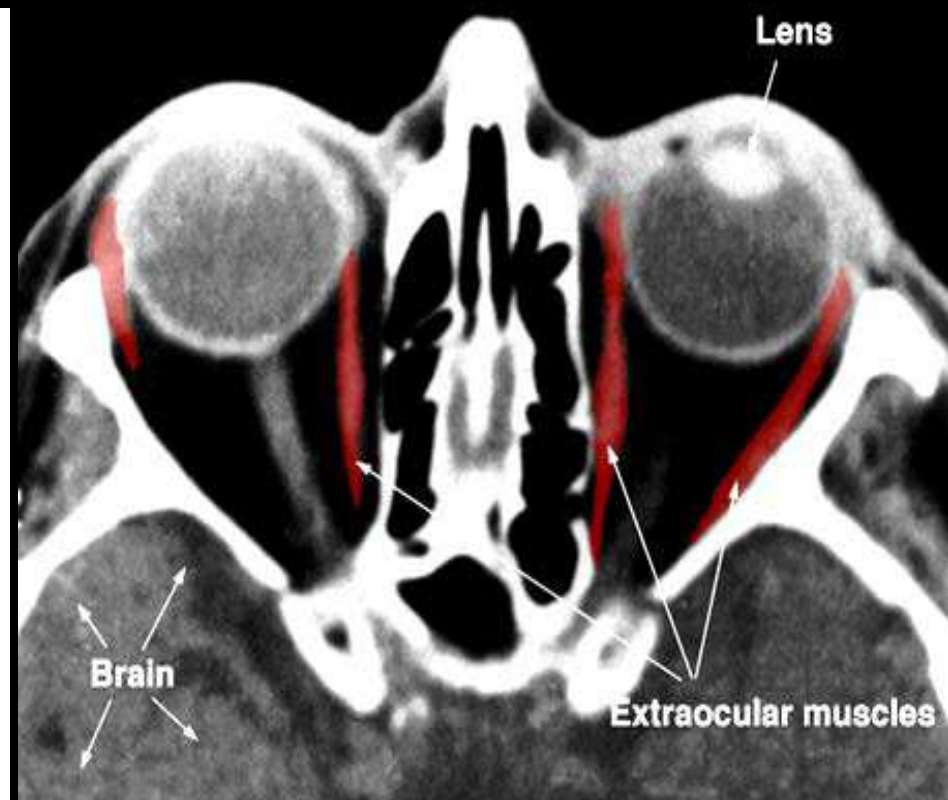
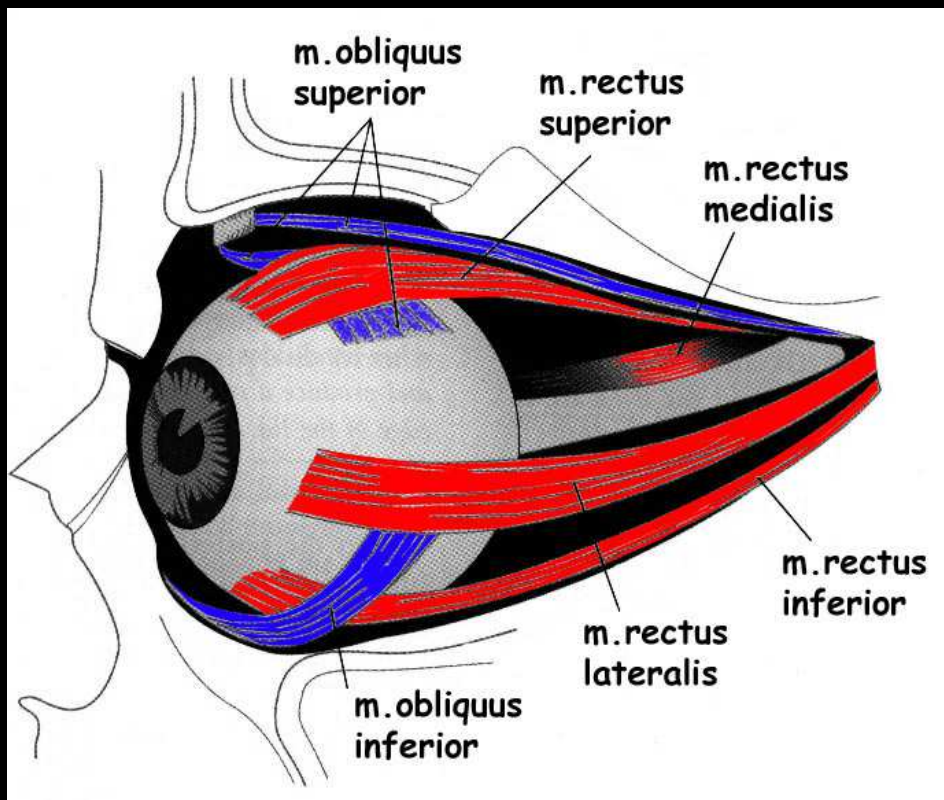
1. m. levator palpebre superior (ЧМН III)

2. мускул на Мюлер (симпатикова инервация)

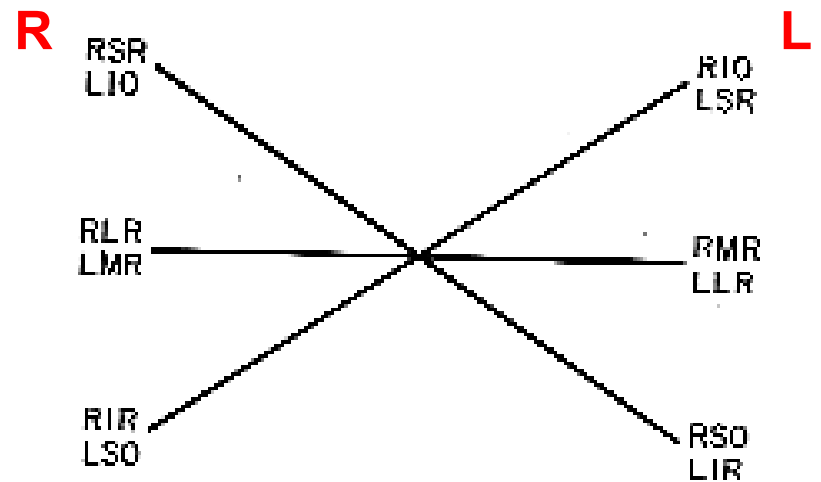
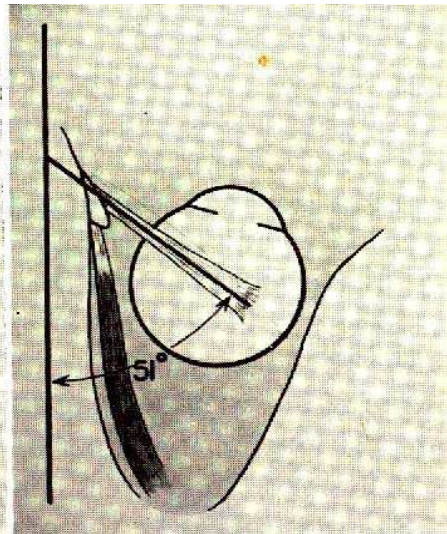
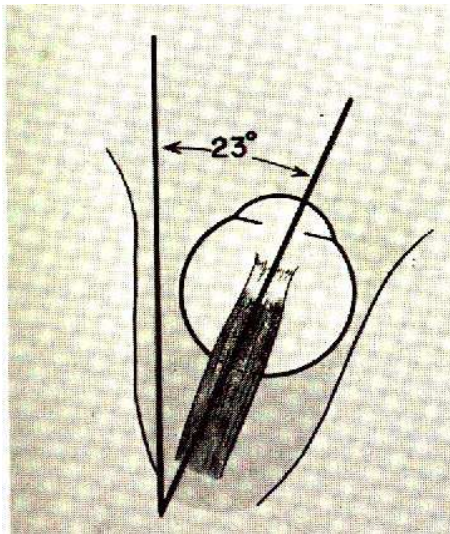
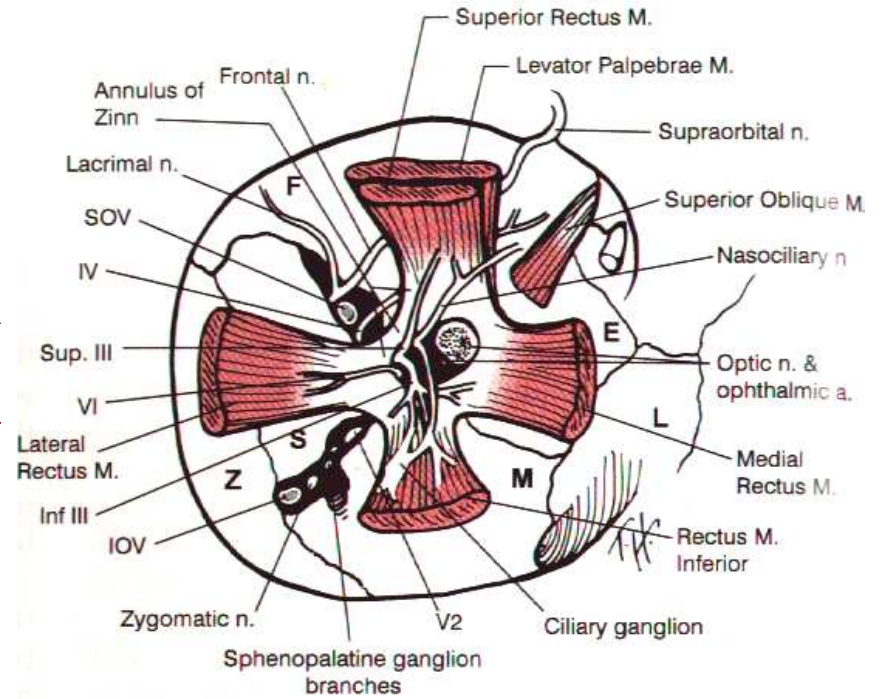
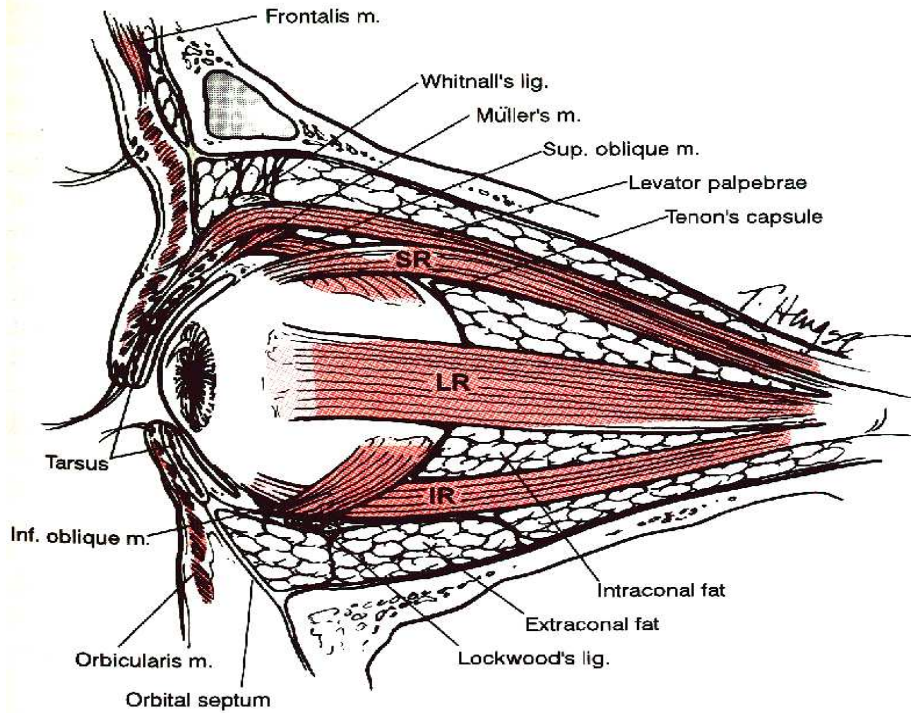
ЕКСТРАОКУЛАРНИ МУСКУЛИ

ЕКСТРАОКУЛАРНИ МУСКУЛИ

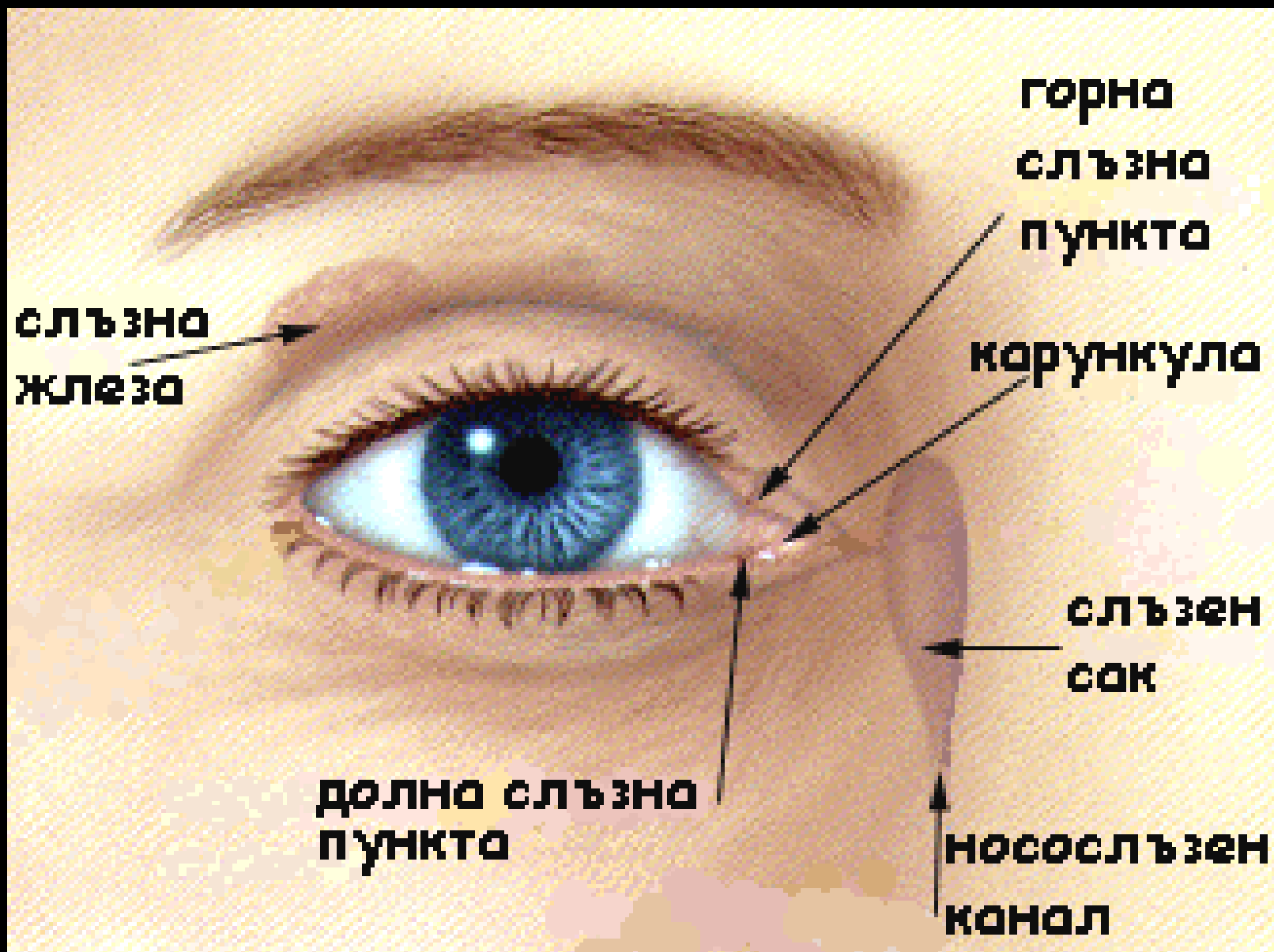
1. **m. rectus medialis /RM/** - ротация на окото назално (аддукция); ЧМН III (n. oculomotorius)
2. **m. rectus lateralis /RL/** - ротация на окото латерално (абдукция); ЧМН VI (n. abducens)
3. **m. rectus superior /RS/** - ротация на окото нагоре, медиално и инторзия (ротация навътре); ЧМН III (n. oculomotorius)
4. **m. rectus inferior /RI/** - ротация на окото надолу, медиално и ексторзия (ротация навън); ЧМН III (n. oculomotorius)
5. **m. obliquus superior /OS/** - ротация на окото надолу, латерално и инторзия (ротация навътре); ЧМН IV (n. trochlearis)
6. **m. obliquus inferior /OI/** - ротация на окото нагоре, латерално и ексторзия (ротация навън); ЧМН III (n. oculomotorius)

ЕКСТРАОКУЛАРНИ МУСКУЛИ

СЛЪЗЕН АПАРАТ

СЛЪЗЕН АПАРАТ

СЛЪЗНА ЖЛЕЗА

ТАРЗ

ПУНКТИ

КАНАЛИКУЛИ

КЛАПА НА
ROSENMUELLER

СЛЪЗЕН САК

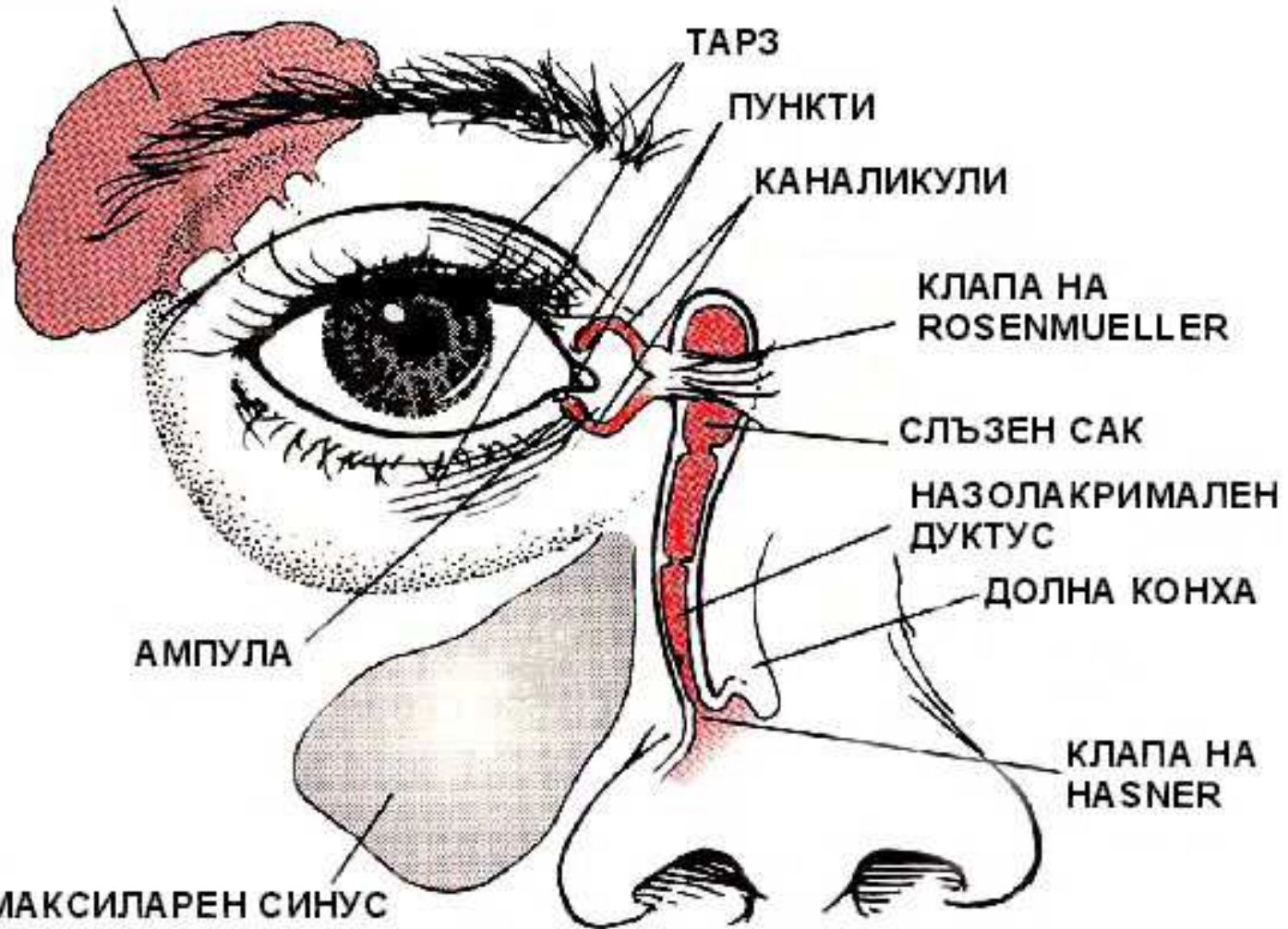
НАЗОЛАКРИМАЛЕН
ДУКТУС

ДОЛНА КОНХА

КЛАПА НА
HASNER

АМПУЛА

МАКСИЛАРЕН СИНУС

СЛЪЗЕН ФИЛМ

Вътрешен (муцинозен) слой

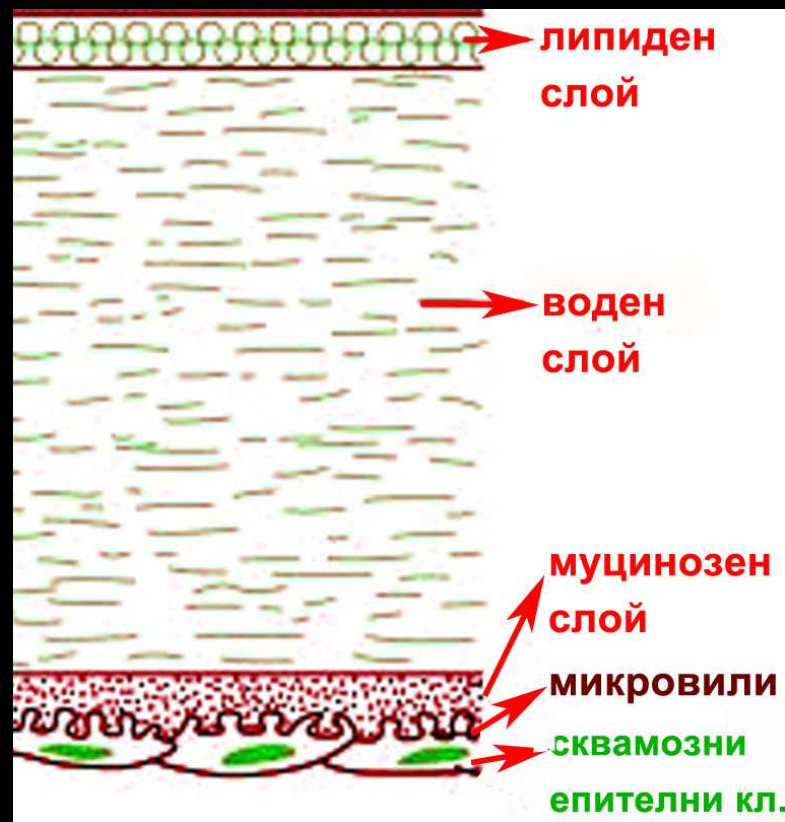
- Муцинът се продуцира от *гоблетните* клетки на конюнктивата
- Фиксиран е върху роговичната повърхност от епителните *микровили*
- Функция - задържа водния слой на слъзния филм към *хидрофобната* роговична повърхност

Среден (воден) слой

- Продуцира се от *слъзната жлеза* и жлезите на Краузе и Волфринг
- Съдържа протеини, бактерициден *лизозим*, антибактериални и антивирусни *антитела* и неорганични елементи; $pH = 7.3$
- Функция - овлажняване, оксигенация и хранене на роговицата

Външен (липиден) слой

- Състои се от мастна субстанция, продуцирана от жлезите на *Мейбомий* и *Цайс*
- Функция - предпазва слъзния филм от *изпаряване*

АНАТОМИЯ
НА ОКОТО И НЕГОВИТЕ
ПРИДАТЪЦИ

ЧАСТ 2

ОЧНА
ЯБЪЛКА

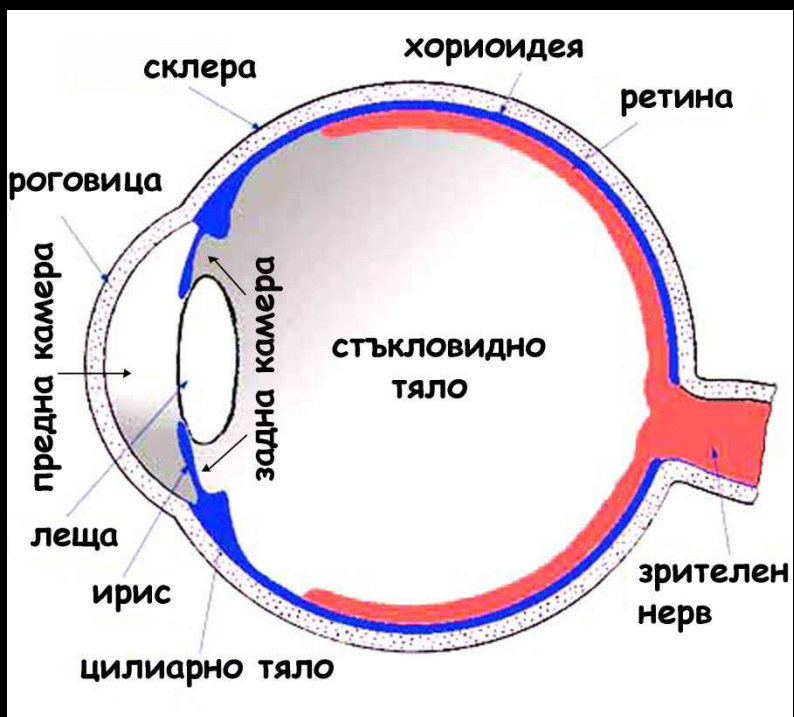
Асиметрична сфера с дължина 24 – 25 mm и обем 6.5 ml

3 обвивки:

1. **външна (фиброзна)** – роговица (cornea) и склера (sclera)

2. **средна (съдова)** – увея (uvea):
ирис (iris), цилиарно тяло (corpus ciliaris) и хориоидея (choroidea)

3. **втрешна (сензорна)** – ретина (retina)

3 камери:

1. **предна** (м/у роговица и ирис)

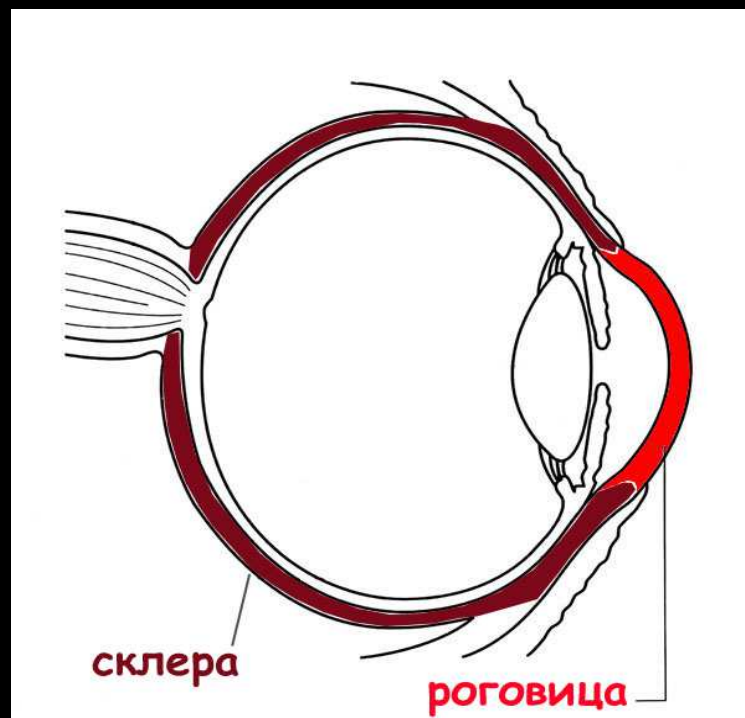
2. **задна** (м/у ирис и ст. тяло)

3. **стъкловидна** (м/у ирис и ретина)

Първите две камери са изпълнени с течност (humor aqueous); третата – с по-вискозна течност - стъкловидно тяло (corpus vitreum)

Леща (lens) – прикрепва се за цилиарното тяло с радиерни лигаменти – zonula Zinnii

РОГОВИЦА (CORNEA)

- повърхност – **1/6** от повърхността на булба;
- леко елиптична (**11.5 mm** хоризонтално/ **11 mm** вертикално);
- дебелина централно – **0.6 mm** и периферно – **1.2 mm**;
- рефракционна сила: **43-45 diopters(D)** – 2/3 цялата (**55-65D**)

ХАРАКТЕРИСТИКИ:

- ГЛАДКА
- ЛЪСКАВА
- ПРОЗРАЧНА
- СЕТИВНА

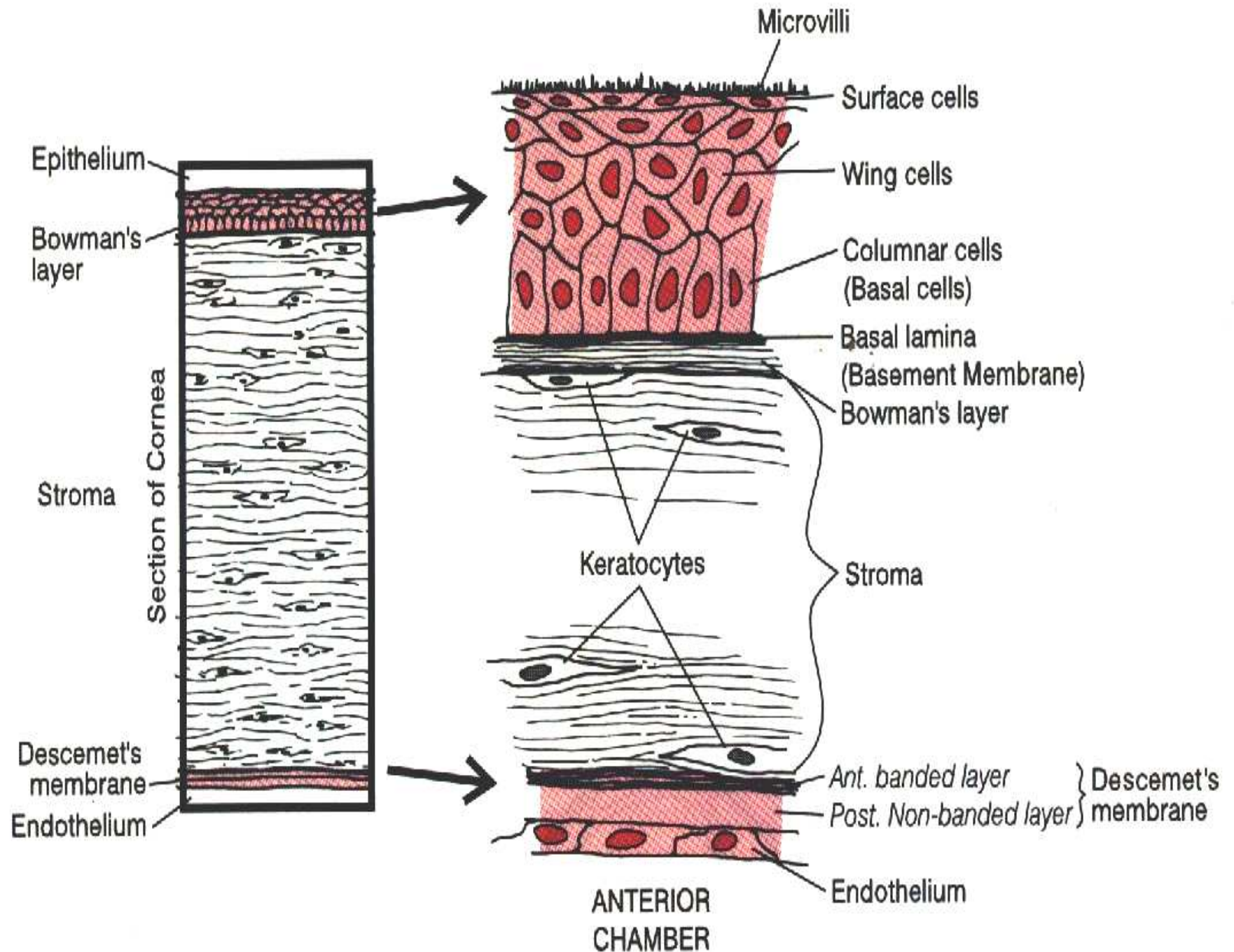
ХИСТОЛОГИЯ НА РОГОВИЦАТА

(СВЕТЛИННО-МИКРОСКОПСКИ СЛОЕВЕ)

1. епител
2. слой (мембрана) на Бауман
3. строма
4. мембрана на Десцemet
5. ендотел

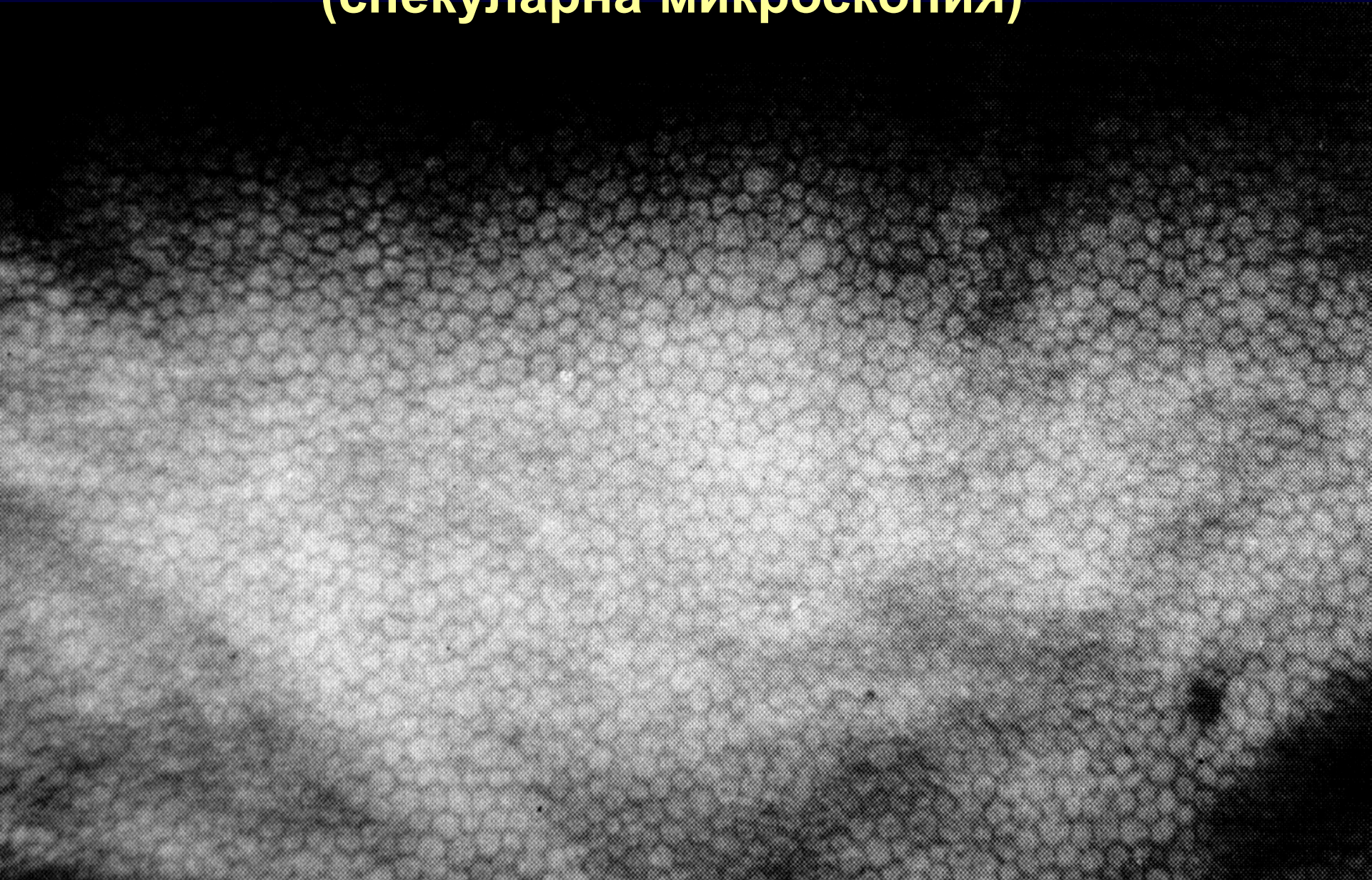
- **ЕПИТЕЛ** – 3 типа клетки:
  - **ПОВЪРХНОСТНИ** – плоски, без кератин, с микровили;
  - **КРИЛОВИДНИ** – 3 слоя;
  - **БАЗАЛНИ** (герминативни) – 1 слой кубични клетки, продуцират базална мембрана.
- **СЛОЙ НА BOWMAN** – уплътнена строма
- **СТРОМА** – високо организирана съединителна тъкан:
  - клетки (**кератоцити**), фибри (**колаген и еластин**);
  - интерстициална тъкан (**мукополизахарида** – протеогликаните кератин и хондроитин сулфат + протеин)
- **МЕМБРАНА НА DESCMET** – ендотелна базална мембр.
- **ЕНДОТЕЛ** – 1 слой хексагонални кл., 3000 кл/кв.мм, без митотично делене (уголемяване и миграция)

Нормален ендотел на 57-годишна жена (спекуларна микроскопия)

ПРОЗРАЧНОСТ НА РОГОВИЦАТА

АРХИТЕКТОНИКА

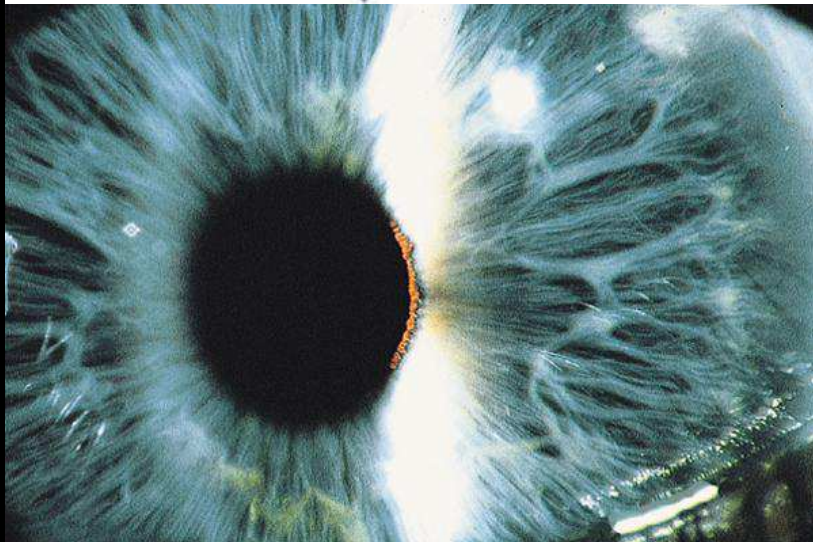
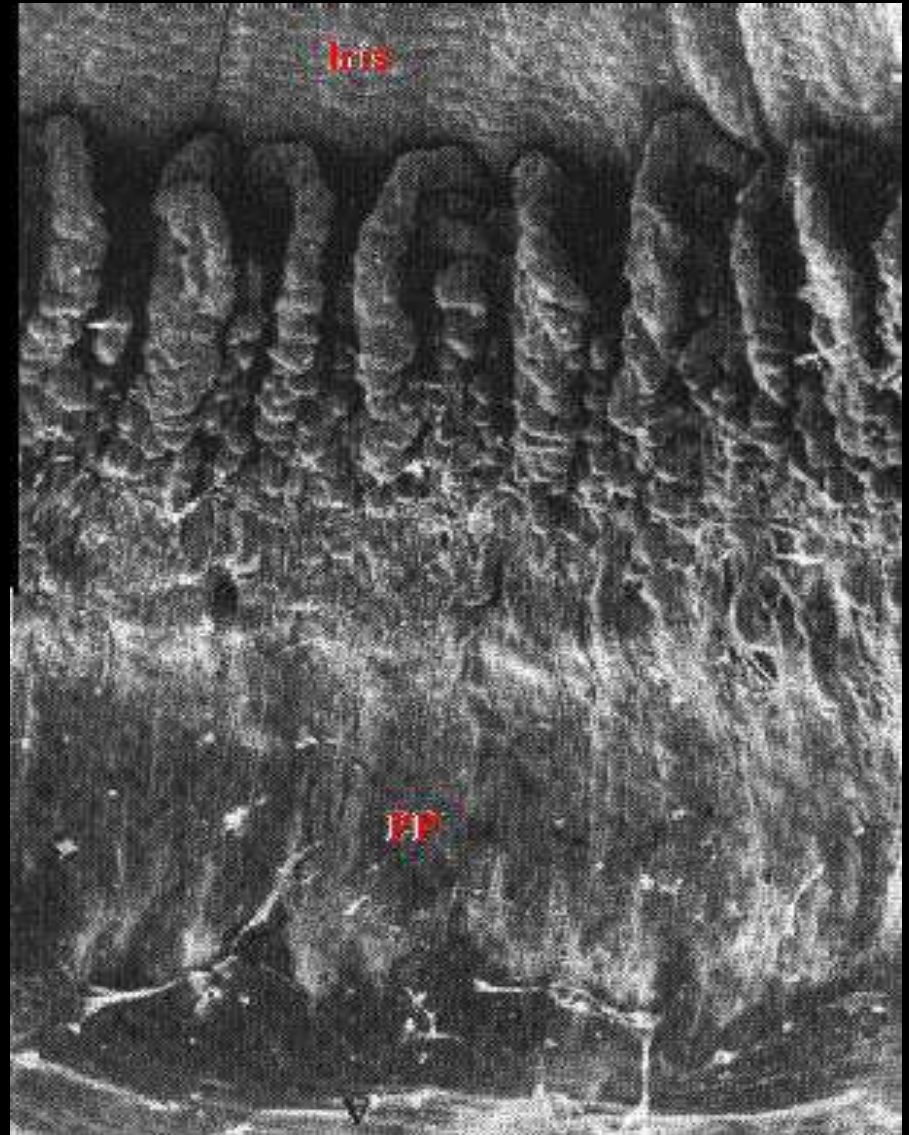
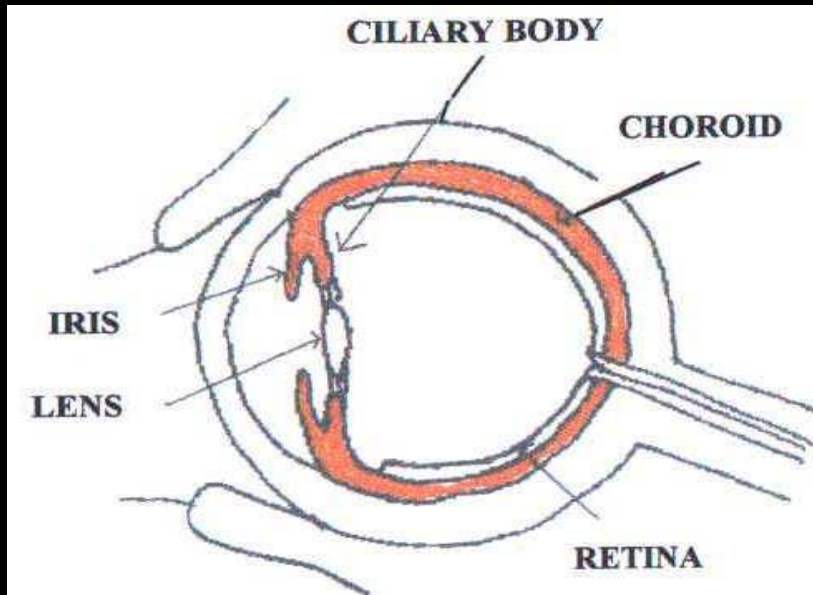
КРЪВОНОСНИ СЪДОВЕ - НЕ

НЕРВНИ АКСОНИ БЕЗ МИЕЛИН

УВЕАЛЕН ТРАКТ

Състои се от: ирис (iris), цилиарно тяло (corpus ciliaris) и хориоидея (choroidea);

ИРИС

мускуло-васкуларна, оцветена диафрагма,
с централно отверстие – **зеница**

- **строма** (4)

- съединителна тъкан с плоски кл., мускули, кръвоносни съдове и пигментни клетки – **меланоцити**;

- покрит с един ред **ендотелни клетки** (1), с изключение на криптите (депресии) и два слоя **пигментен епител** (3) по задната повърхност на ириса – продължение на епитела на цилиарното тяло и ретината

- **мускули** – два антагониста:

- m. sphincter pupillae (2), PSyNS

- m. dilator pupillae (радиални вл.), SyNS

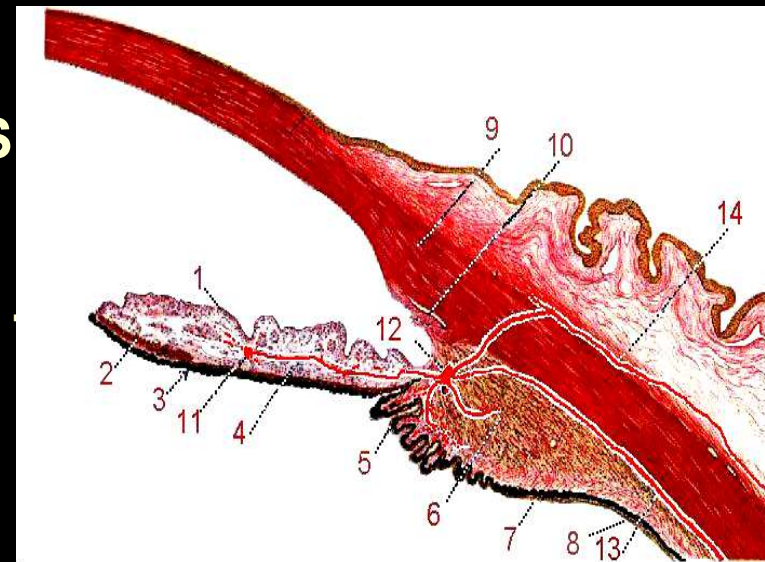
- **васкуларизация**

- предни (13) и задни (14) цилиарни съдове

- circulus arteriosus major** (12)

- с радиални клончета към

- circulus arteriosus minor** (11);

ЦИЛИАРНО ТЯЛО

- разположено между ириса и хориоидеята

- **pars plicata** (5) – предна част (дължина 2 mm),

- 75 цилиарни израстъци (гънки), даващи начало на **циновите връзки**, които поддържат лещата;

- **епител 2 слоя:**

- непигментирани секреторни кл., продуциращи вътреочната течност и осъществяващи

- кръвно-ликворна бариерна функция

- пигментирани кл. към стромата

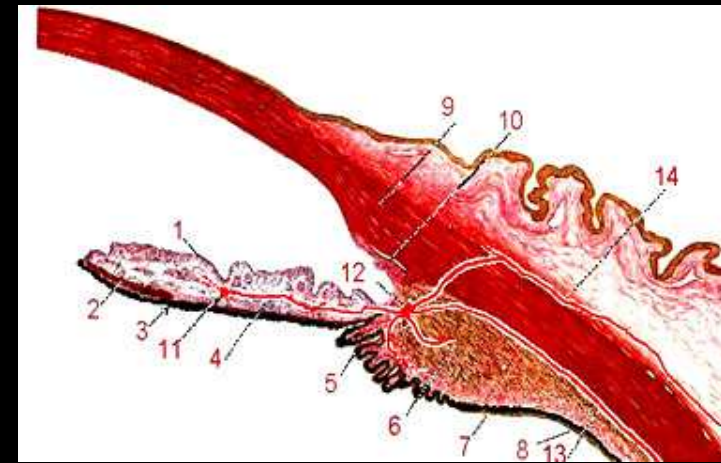
- **m. ciliaris** – формиран е от 3 мускула с общо начало; контракцията му води до отпускане на **циновите връзки** и в резултат еластичната леща увеличава кривината си (става по-сферична) и нараства **пречупвателната ѝ сила (акомодация)**

- **pars plana** (8) – задна част, гладка, 4mm

- непигментираният епител е продължение на сензорната част на ретината

- пигментираният епител е продължение на пигментния епител на ретината

- **кръвоснабдяване** – от предните и задни артериоли (*circulus arteriosus major*) и *vv. vorticosae*

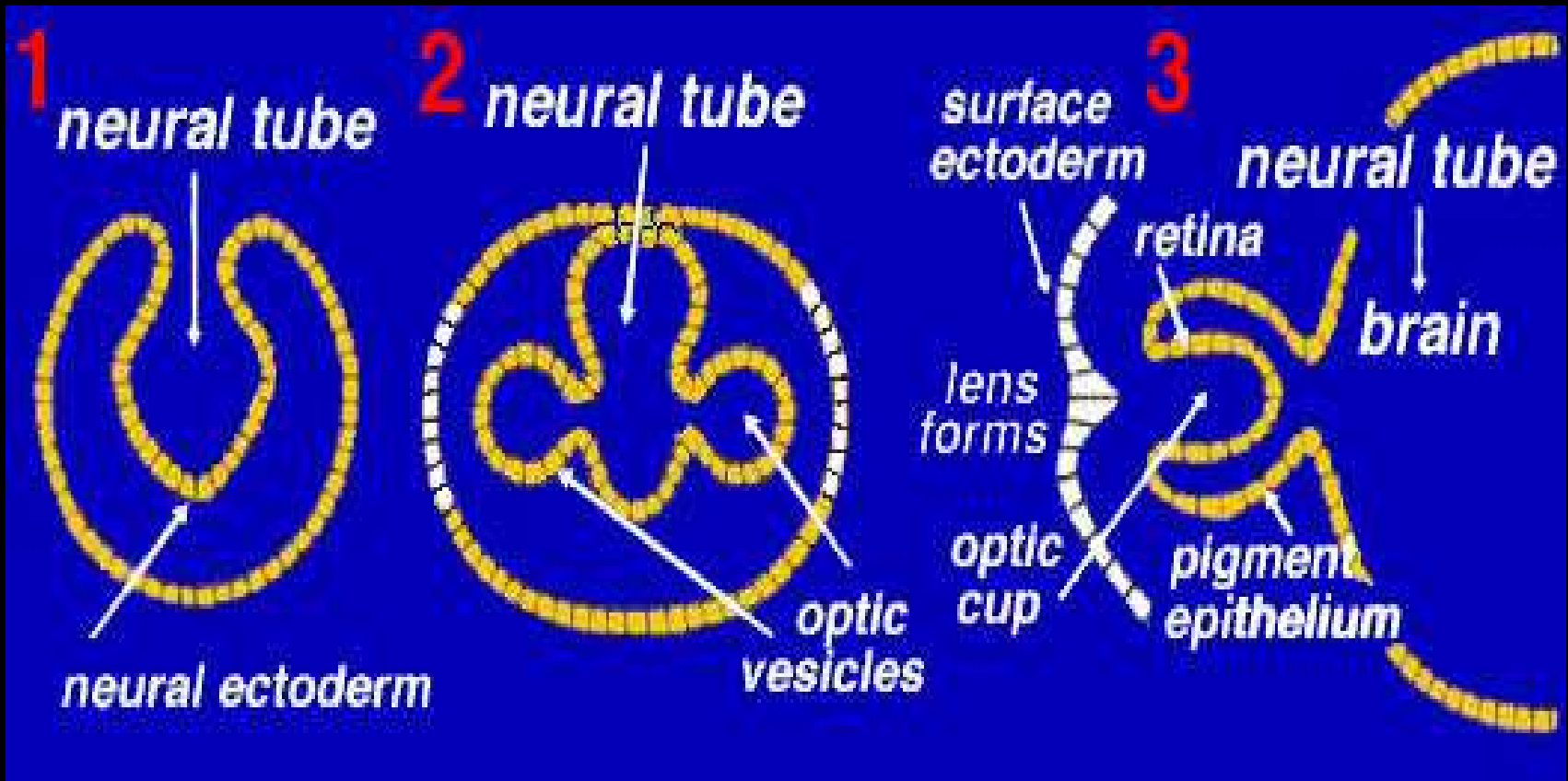
ХОРИОИДЕЯ

- съдова структура (0.25 mm) между склерата и ретината
- започва от ora serrata до зрителния нерв
- между склерата и хориоидеята има *супрахориоидално пространство* с течност
- три съдови слоя (от ретината към склерата):
  - **хориокапиларис**
плексус от фенестрирани съдове (най-големите капилляри в тялото съдържащи 70% от кръвта на окото) и към ретината е покрит с тънка еластична мембрана *lamina vitrea* или *мембраната на Bruch*
  - **слой на средни съдове** (*слой на Sattler*)
  - **слой на големи съдове** (*външен слой на Haller*)
  - **кръвоснабдяване:** aa. ciliares posterior brevis
  - **инервация:** nn. ciliares posterior brevis

РЕТИНА

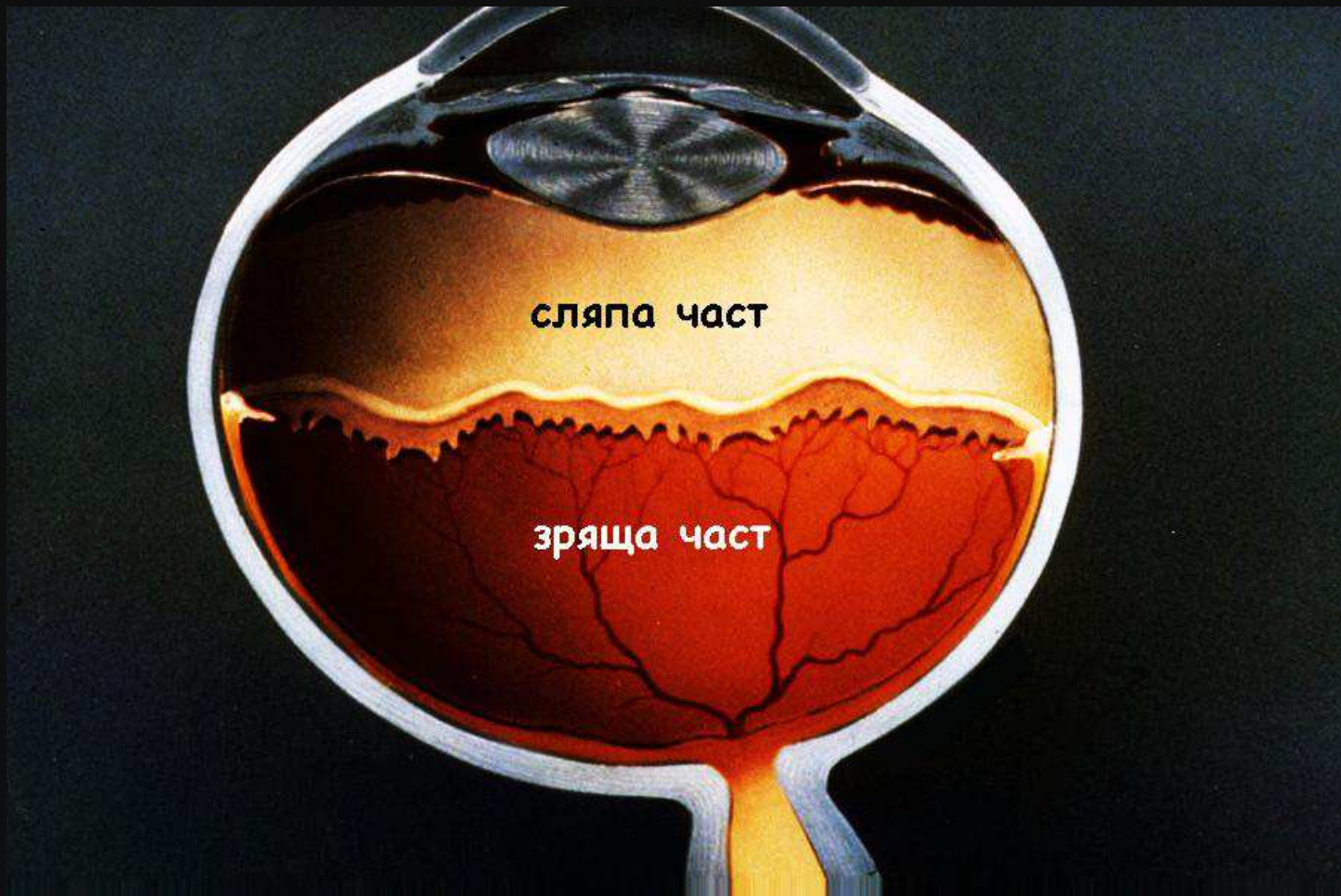
Ембриология:

- между **6** и **12-та** гестационна седмица вътрешният слой на очната чашка се диференцира в сензорна ретина
- развитието на ретината завършва през **22-та** седмица;

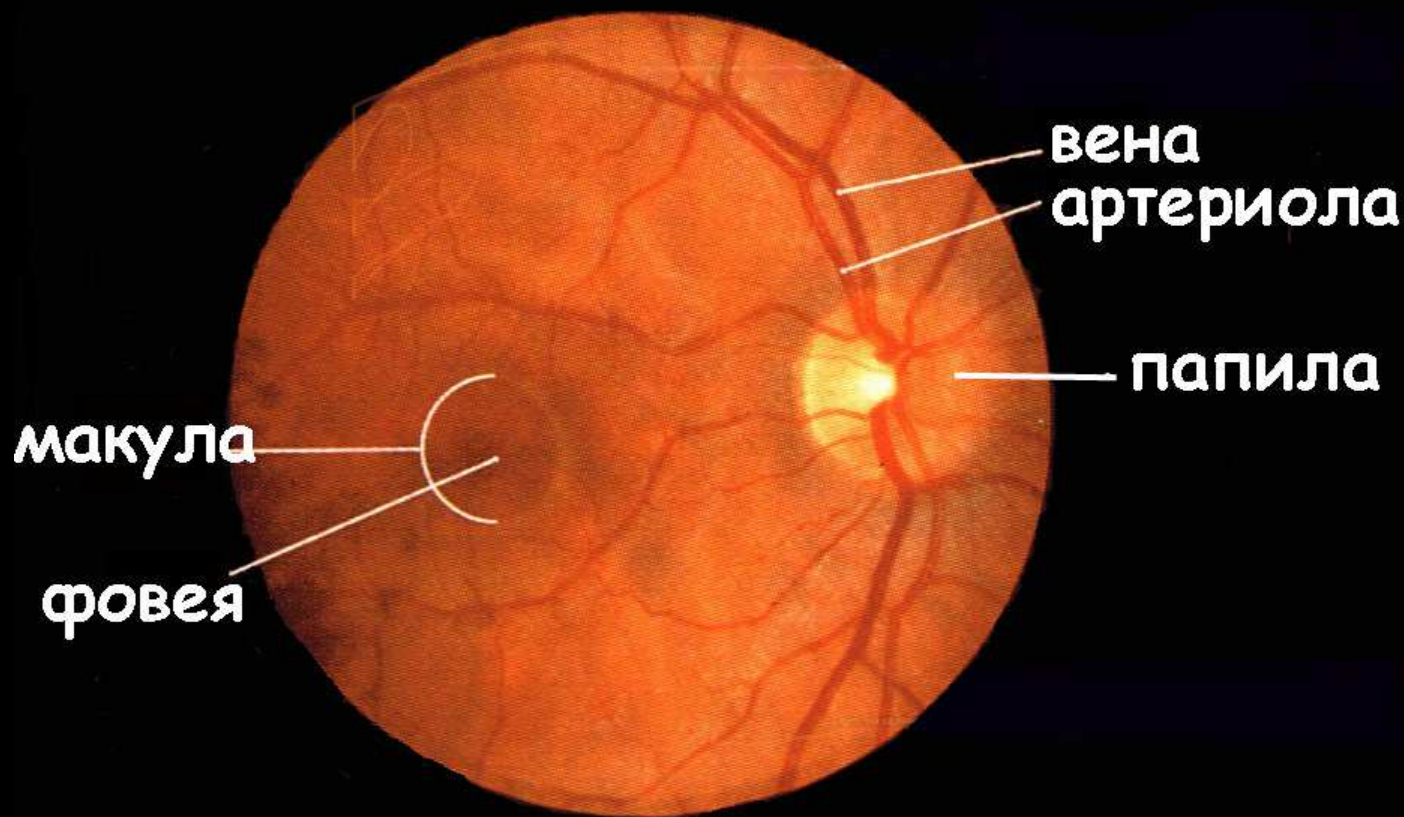

- **Pars optica retine** (зряща част) – започва от *ora serrata* (границата с pars plana corporis ciliaris), която е локализирана на около 6 – 7 mm от лимба;
- **Pars ceca retine** (сляпа част) – зоната предно на *ora serrata*.

Офталмоскопична картина на очното дъно (ретина и зрителен нерв)

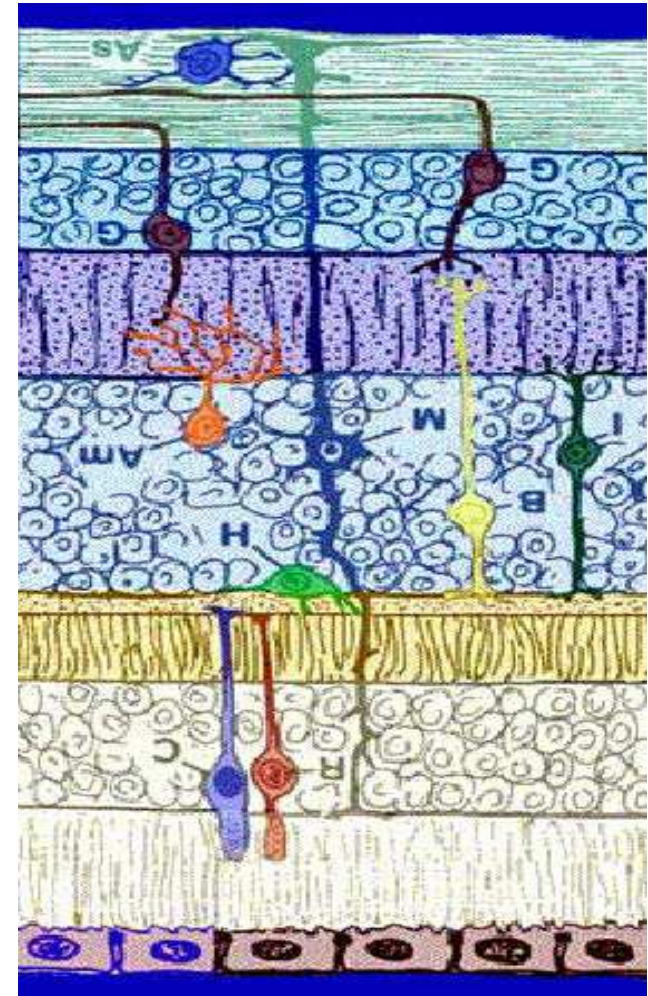
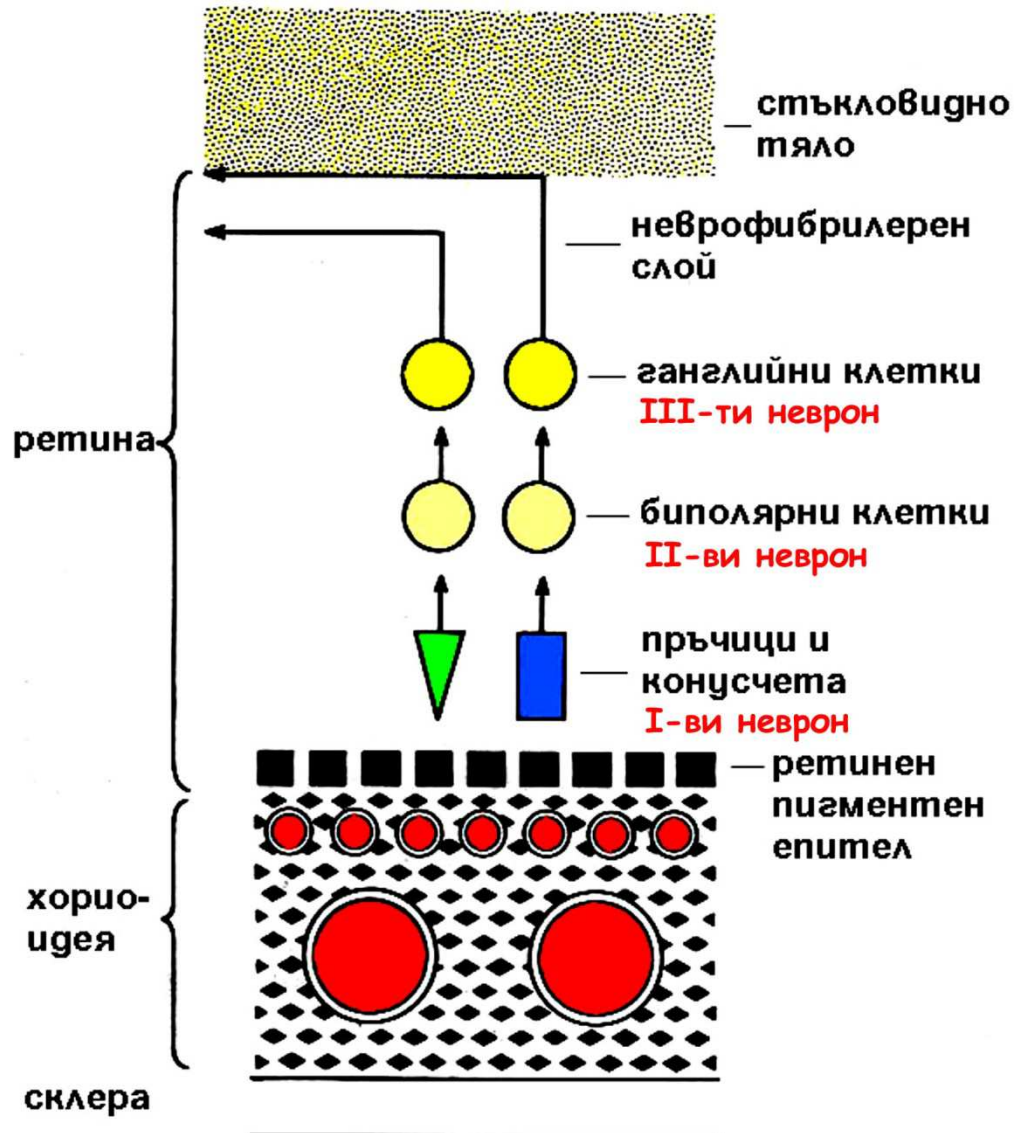

макула (macula lutea, жълто петно) – каротеноид или ксантофилен пигмент)

фовея (fovea centralis, централна ямка)

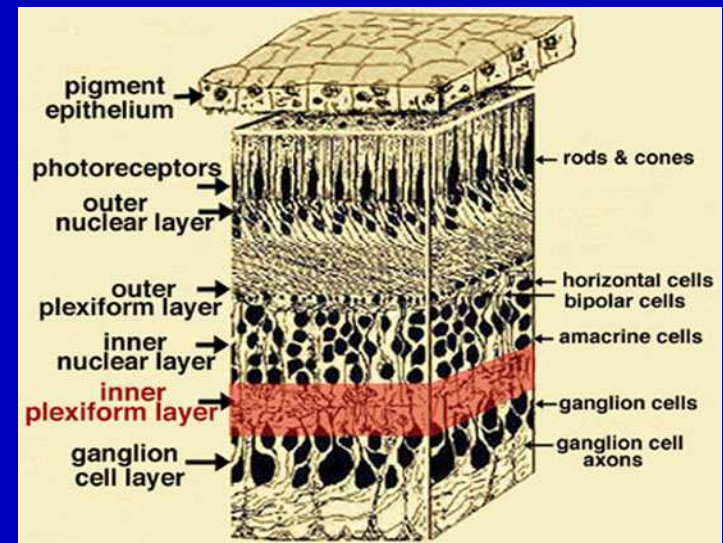
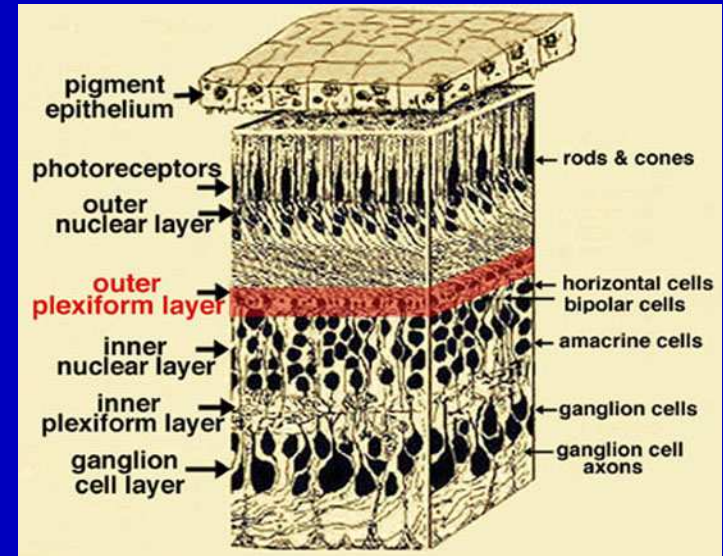
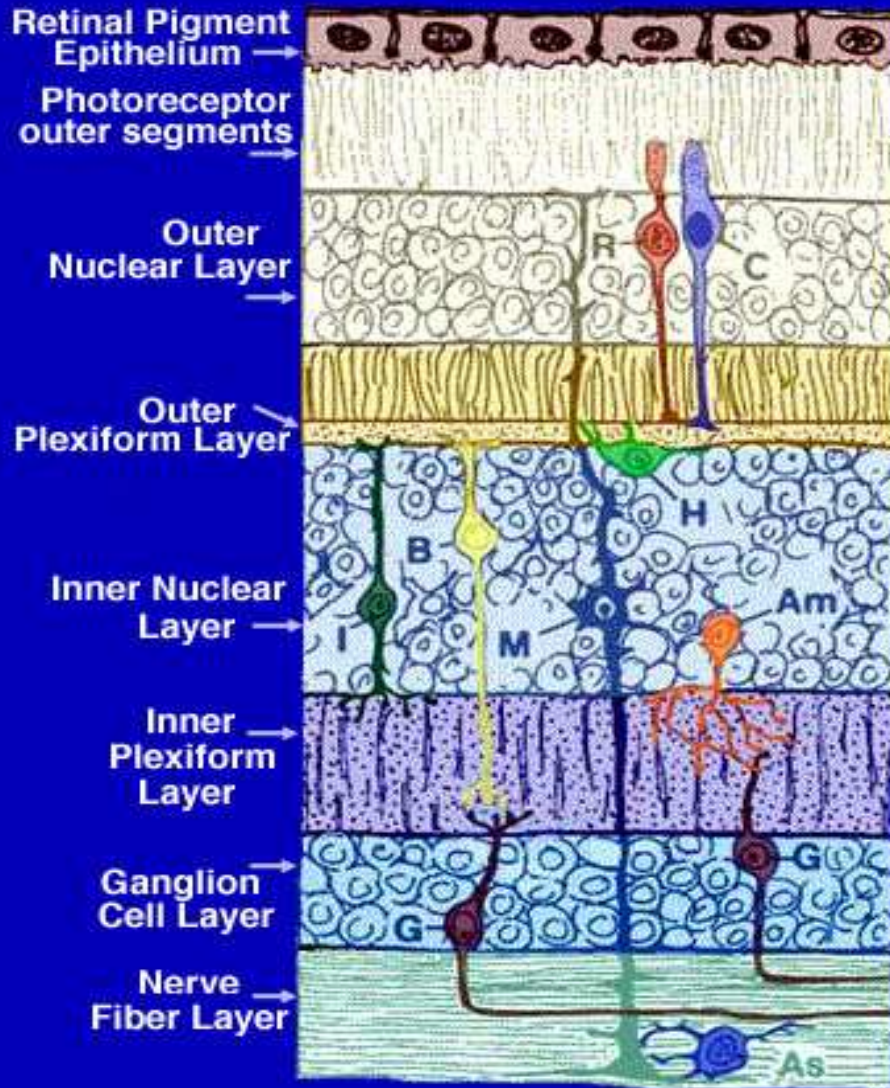
ХИСТОМОРФОЛОГИЯ НА РЕТИНАТА

РЕТИНА

хистоморфология

РЕТИНА

МИКРОАНАТОМИЯ:

два слоя:

• РЕТИНАЛЕН ПИГМЕНТЕН ЕПИТЕЛ (ВЪНШЕН СЛОЙ):

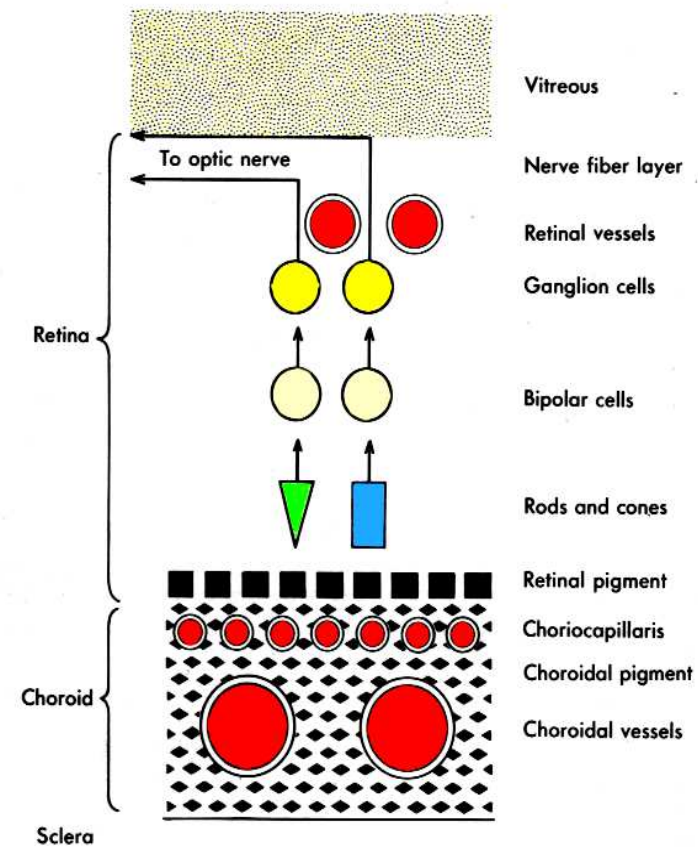
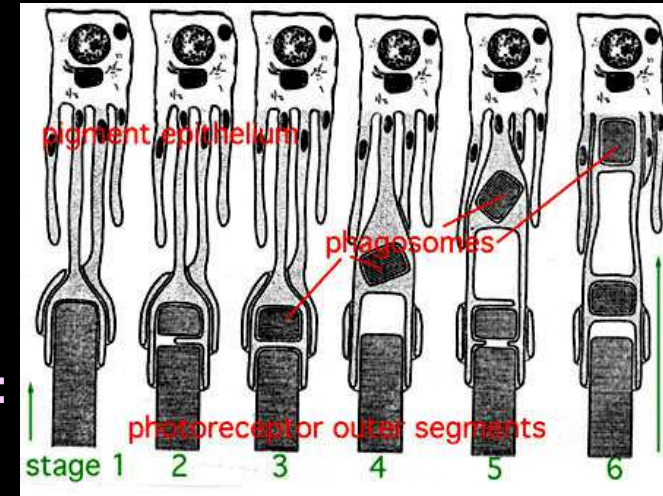
- 1 слой хексагонални епителни кл. лежащи в/у мембраната на Брух (Bruch)
- съдържа фагозоми и меланинови гранули

- функции:

- абсорбция на разсеяни светлинни лъчи
- регенерация на зрителния пигмент
- фагоцитоза
- активен транспорт и обмен на метаболити
- външна кръвно-ретинална бариера
- опора на фоторецепторните кл.

• НЕВРОСЕНЗОРЕН СЛОЙ (ВЪТРЕШЕН):

- фоторецептори (първи неврон)
- биполарни клетки (втори неврон)
- ганглийни клетки (трети неврон)
- модулиращи клетки (хоризонтални и амакринни)
- опорни клетки (клетки на Мюлер /Müller/)

• ФОТОРЕЦЕПТОРИ:

- инвертиран тип подреждане
- формират функционална единица с РПЕ

РЕТИНА

- **пръчици:** 120 mil.

ВЪНШЕН СЕГМЕНТ:

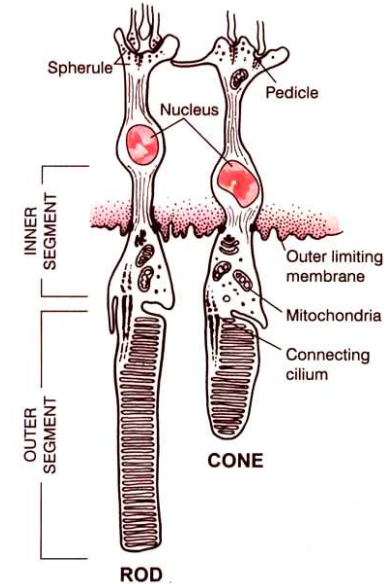
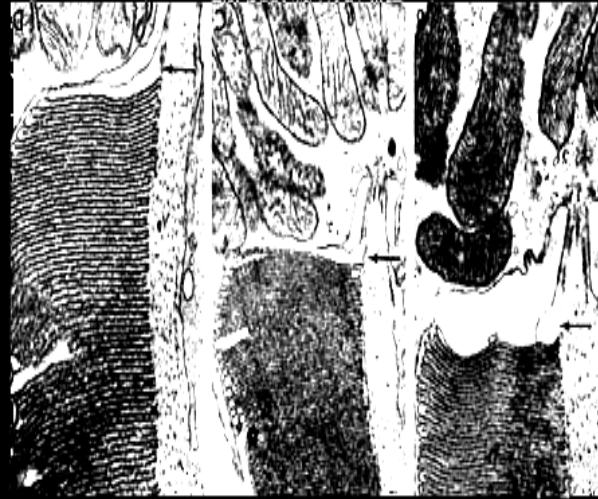
- клетъчна мембрана
- система от мембрани – 1000 двойни липидни диска, съдържащи зрителен пигмент, с период на разрушаване 1 – 5 диска на час и пълно обновяване за 10 – 14 дни

ЦИЛИУМ

ВЪТРЕШЕН СЕГМЕНТ - mitochondria, Golgi bodies и ribosomes

ЯДРО

СИНАПТИЧНА ЗОНА

- **конусчета:** 6 mil.; регенерация за 9 месеца

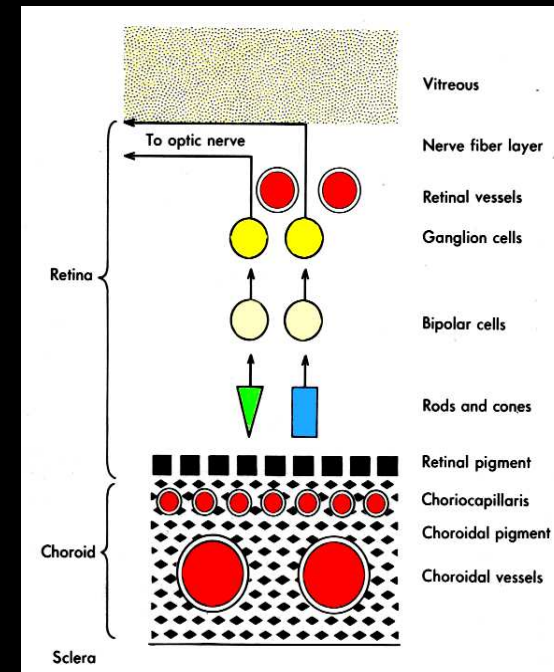
• **БИПОЛАРНИ КЛЕТКИ:** свързват фоторецепторите с ганглийните кл.

• **ГАНГЛИЙНИ КЛЕТКИ:** 1 mil.

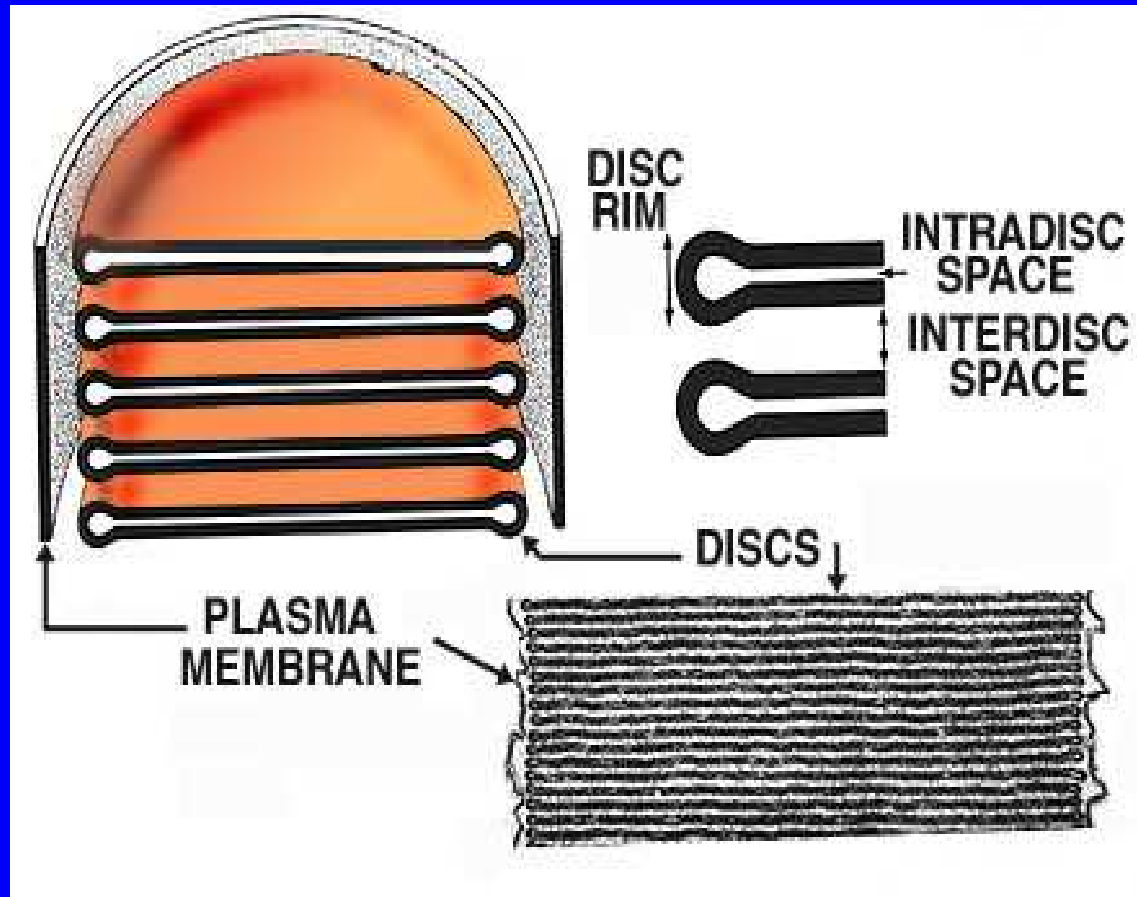
- свързват биполарната кл. с клетките на corpus geniculatum laterale
- във фовеята – конусче : ганглийна клетка = 1:1
- в периферията – пръчици : ганглийна кл. = 10 000:1

• **МОДЕЛИРАЩИ КЛЕТКИ:** хоризонтални и амакринни клетки

• **КЛЕТКИ НА MÜLLER:** глиални опорни клетки; формират membrana limitans externa и interna
функции: опора, хранене и репарация (глиоза)

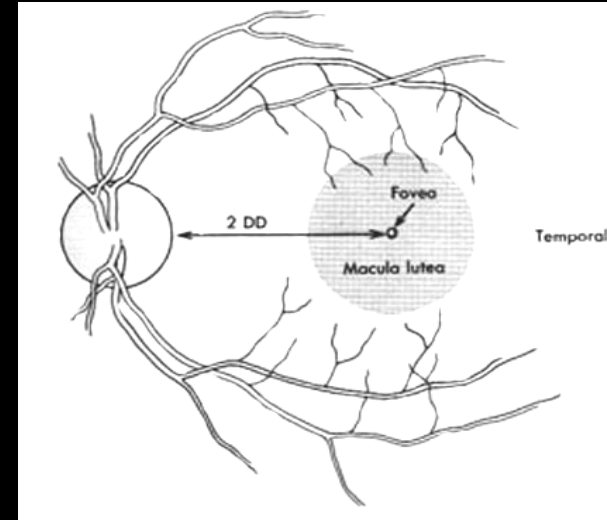
ФОТОРЕЦЕПТОРИ

РЕТИНА

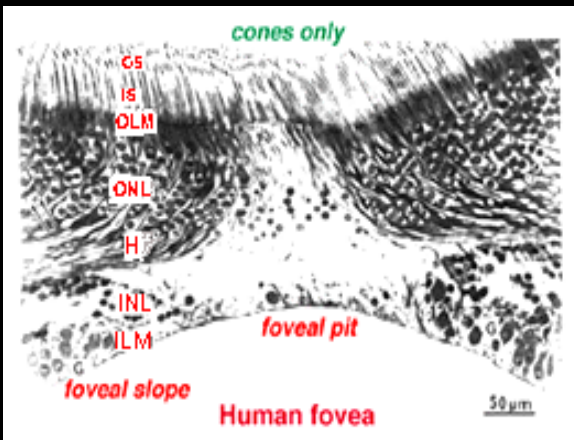
- **Фовея (фовеола): аваскуларна зона** (без капиляри) с 3 характеристики:

- **само конусчета** с максимална плътност (10% от всичките 6 mil.); глиални и Muller клетки
- периферно изместване на биполарните и ганглийни клетки
- 1 конусче се свързва с 1 биполарна кл. и с 1 ганглийна кл.

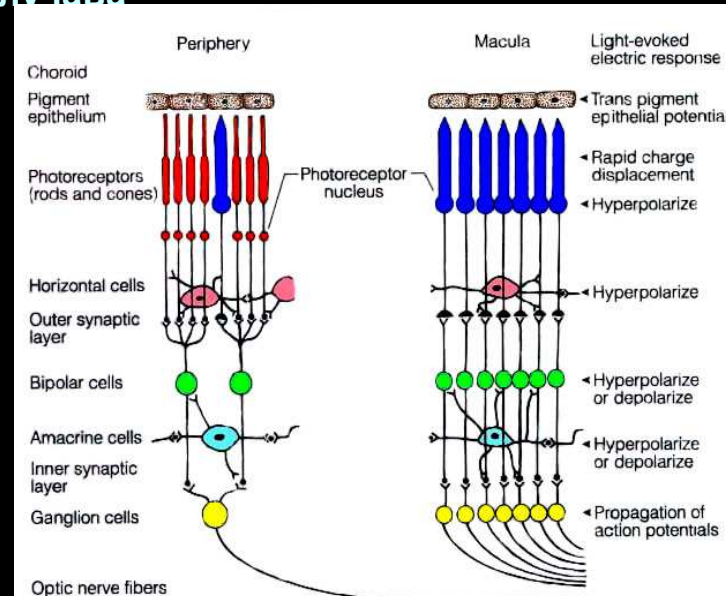

- **Ретинална периферия:**

- **пръчици** – с максимална гъстота на 18 градуса темпорално и на 23 градуса назално
- без периферно изместване на невроните
- много пръчици се свързват с 1 биполарна кл. и много биполарни кл. се свързват с 1 ганглийна кл.; една мозъчна клетка получава информация от много рецептори – **рецептивно поле** (процес на сумация на импулси)

- конусчета
- membrana limitans externa
- външен нуклеарен слой
- външен плексиформен слой (в макулата е по-дебел – фибрилерен слой на Henle)
- membrana limitans interna

ОЧНА ЛЕЩА

Асиметрична, прозрачна, биконвексна структура в задната камера зад ириса и зеницата.

- екваториален диаметър 9 – 10 mm
- предно-заден $\emptyset$ варира 4 – 5 mm (до 40 годишна възраст) – в процеса на акомодацията (опън или релаксация на циновите връзки в резултат на контракция на *m. ciliaris*); циновите връзки започват от криптите между цилиарните израстъци и се inserцират към екваториалната зона на лещената капсула

• **Капсула** – (от лещения епител) предната част е 2 пъти по-дебела

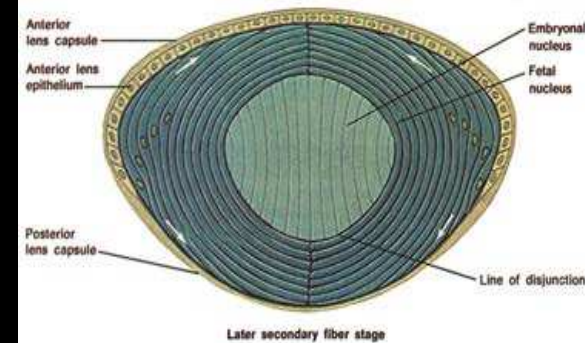
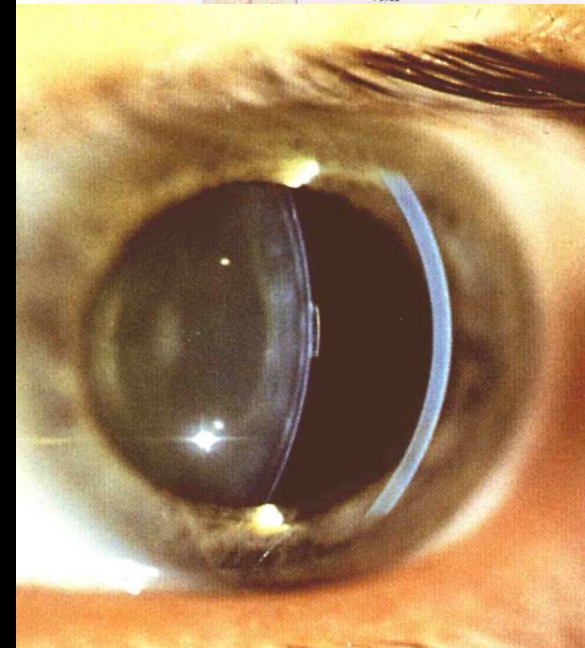
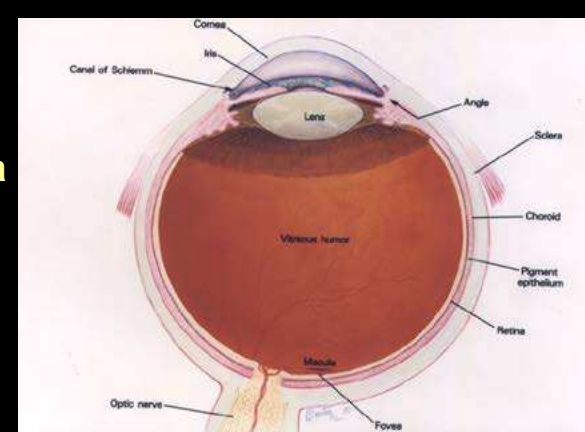
• **Епител** – под предната и екваториална капсула в преекваториалната зона (**герминативна**) клетките се делят митотично, удължават се под форма на фибри и формират нов външен слой; с възрастта слоевете се увеличават от 1.5 mil. при раждане до 80 mil. при възрастни;

• **Фибри** - **fibrillin** (с характеристика по-близо до elastin)

- localized to the zonules, lens capsule, ciliary processes and lamina cribrosa; in the elastic layer of large blood vessels fibrillin is found (ectopia, aneurysms – Marfan sy.)
- lens sutures – interdigitations of apical cell processes formed **anterior suture** and of basal cell processes – **posterior sutures** (so-called **Y-sut.**);
- multiple optical zones - strata of epithelial cells with differing optical densities are laid down throughout life

Зонули – формират се от базалната мембрана на непигментирания епител на цилиарното тяло и се закрепват за екваториалната лещена капсула

- **отсъствие на кръвоносни съдове** (хранене от вътреочните течности)
- **отсъствие на инервация**
- **лещата нараства през целия живот**
- **изолирана е от организма още от ембрионалния стадий с лещена капсула**

СТЪКЛОВИДНО ТЯЛО (*Corpus vitreum*)

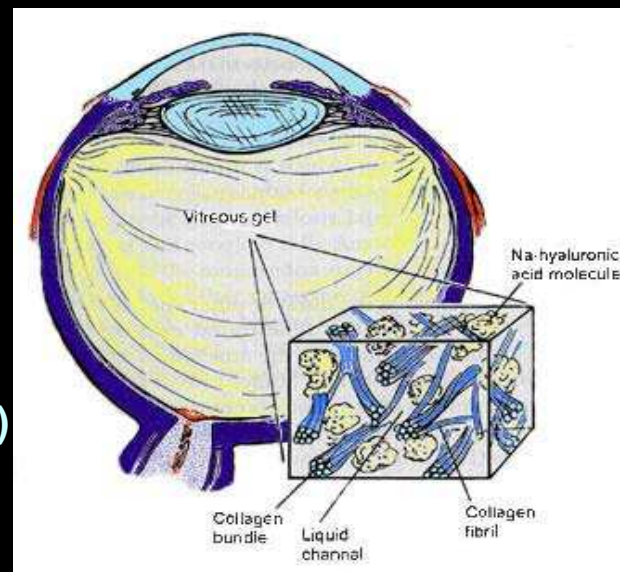
Вискозна, прозрачна структура, изпълваща окото – **хиалоидея** (“hyalos” – стъкло);
Обем – 4/5 от обема на окото (4 – 4.5 ml) при еметропично око, 98% вода

Ултраструктура:

- **хиалоцити (hyalocytes)** (витреални клетки)
  - **колагенови фибрили** организирани в мрежа от мембранели, които в централната част на гела оформят трактове с тубуларен аксиален тракт (**Cloquet's canal**)
  - **хиалуронова к-на (acidum hyaluronicum)** – мукополизахарид (mucopolysaccharide) – стабилизира колагеновата фибрилерна мрежа
- **границы:** membrana hyaloidea ant. et post.
- **кортекс:** кортикалният витреус е по-плътен – съдържа висока концентрация на колагенови фибрили и кл.;

Прикрепване:

- **витреална база** (3 – 4 mm пръстеновидно прикрепване около ora serrata, много здраво)
- **lig. Weigerti** (8 – 9 mm пръстеновидно прикрепване към задната лещена капсула)
- **витреопапиларни адхезии** (виждат се като пръстена на Вайс (**Weiss ring**) при задно отлепване на ст. тяло)
- **съдови адхезии**
- **зони на витреоретинални дегенерации** (lattice degeneration, cystic retinal tufts)

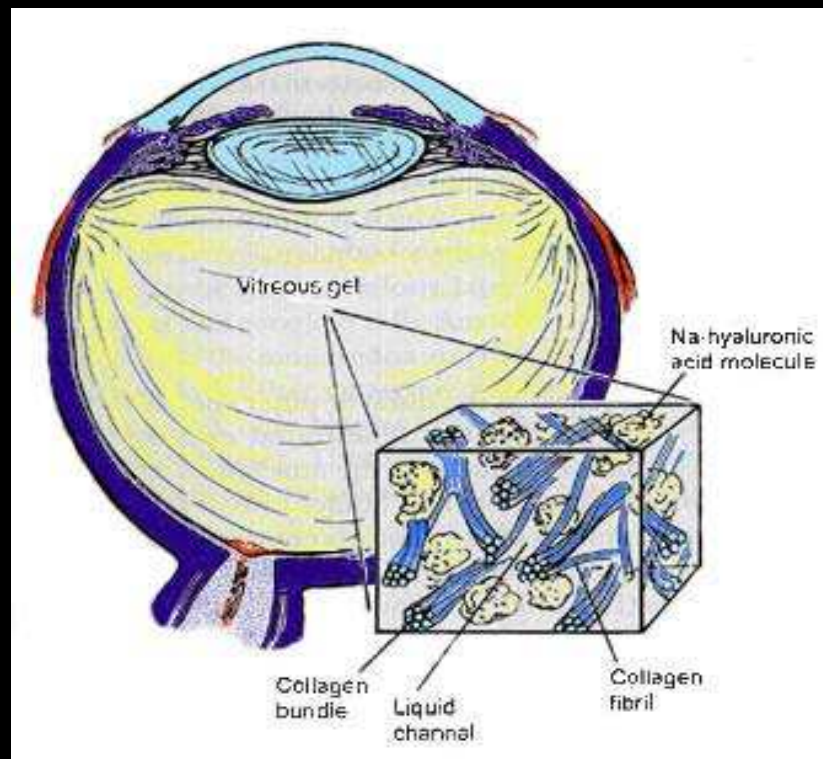
СТЪКЛОВИДНО ТЯЛО (Corpus vitreum)

Ембриология:

- **първично ст. тяло:** развива се към 5-та седмица, васкуларизирано, прикрепено към оптичната ямка и лещеното мехурче
- **вторично ст. тяло:** развива се до 28-та седмица, продуцира се от цилиарното тяло; регресия на кръвоносните съдове
- **третично ст. тяло:** развива се след 24-та седмица и формира лещените зонули

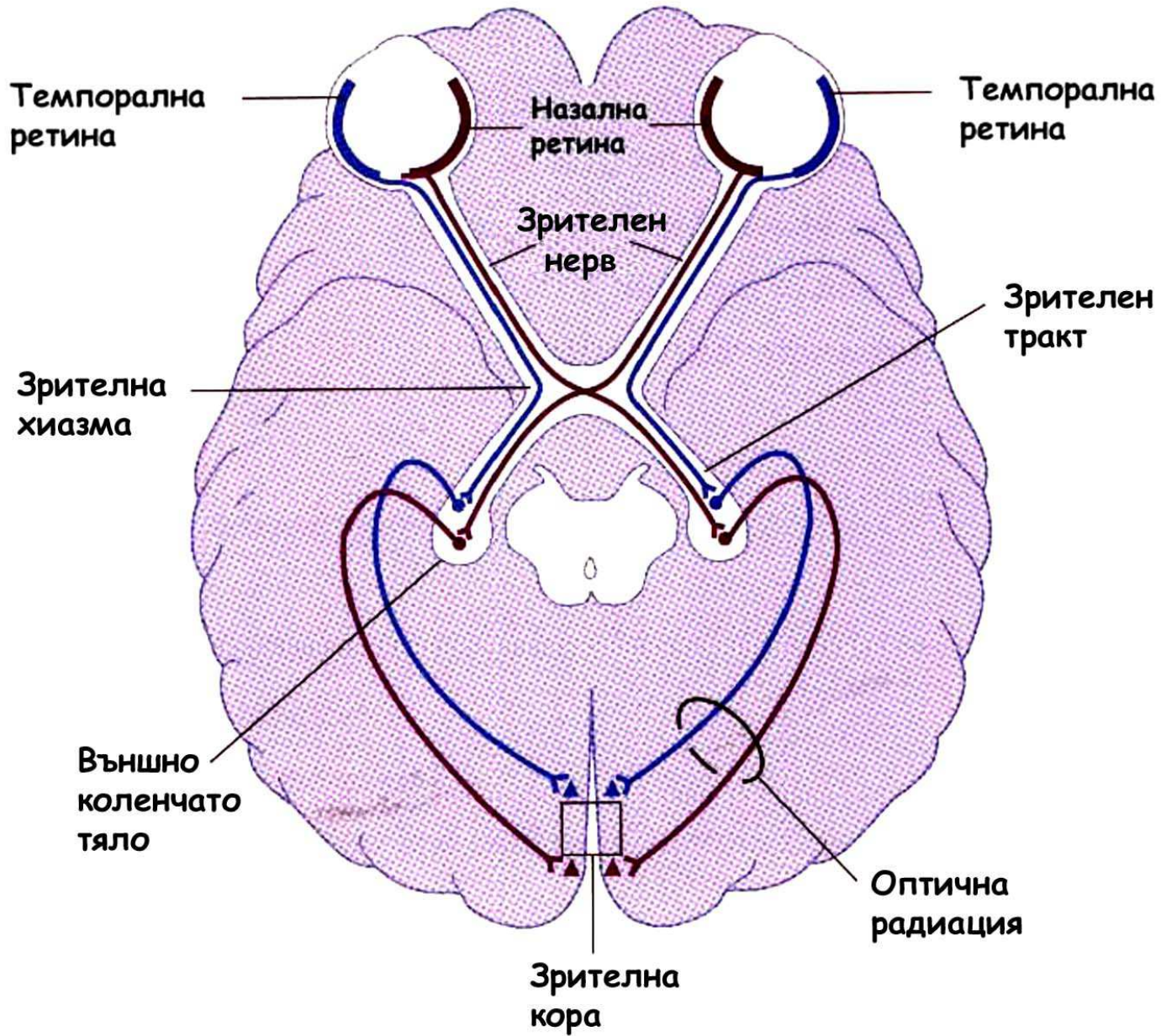
Функция:

- поддържа формата на очната ябълка
- участва в метаболизма на лещата, цилиарното тяло и ретината (път на метаболитите).

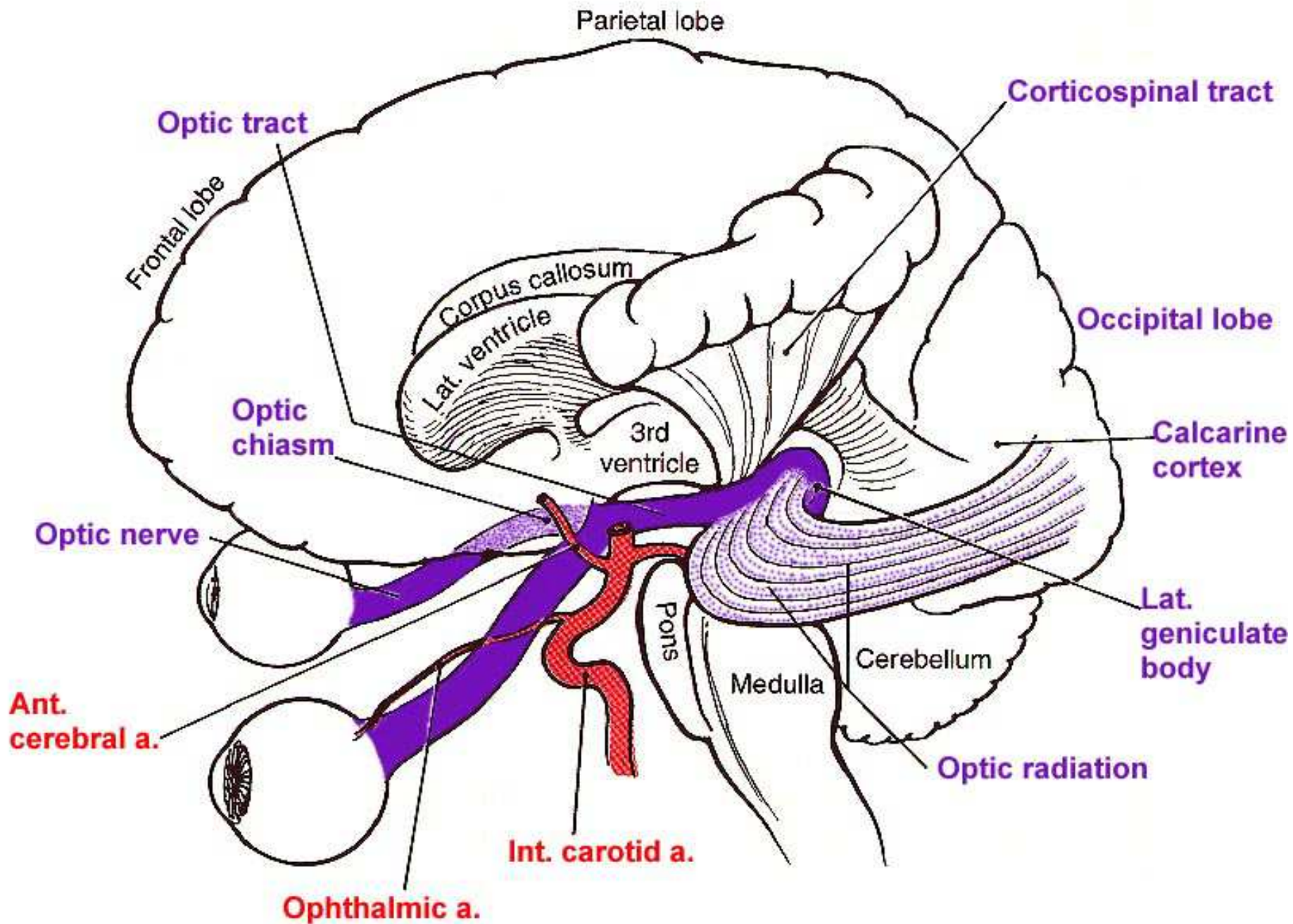

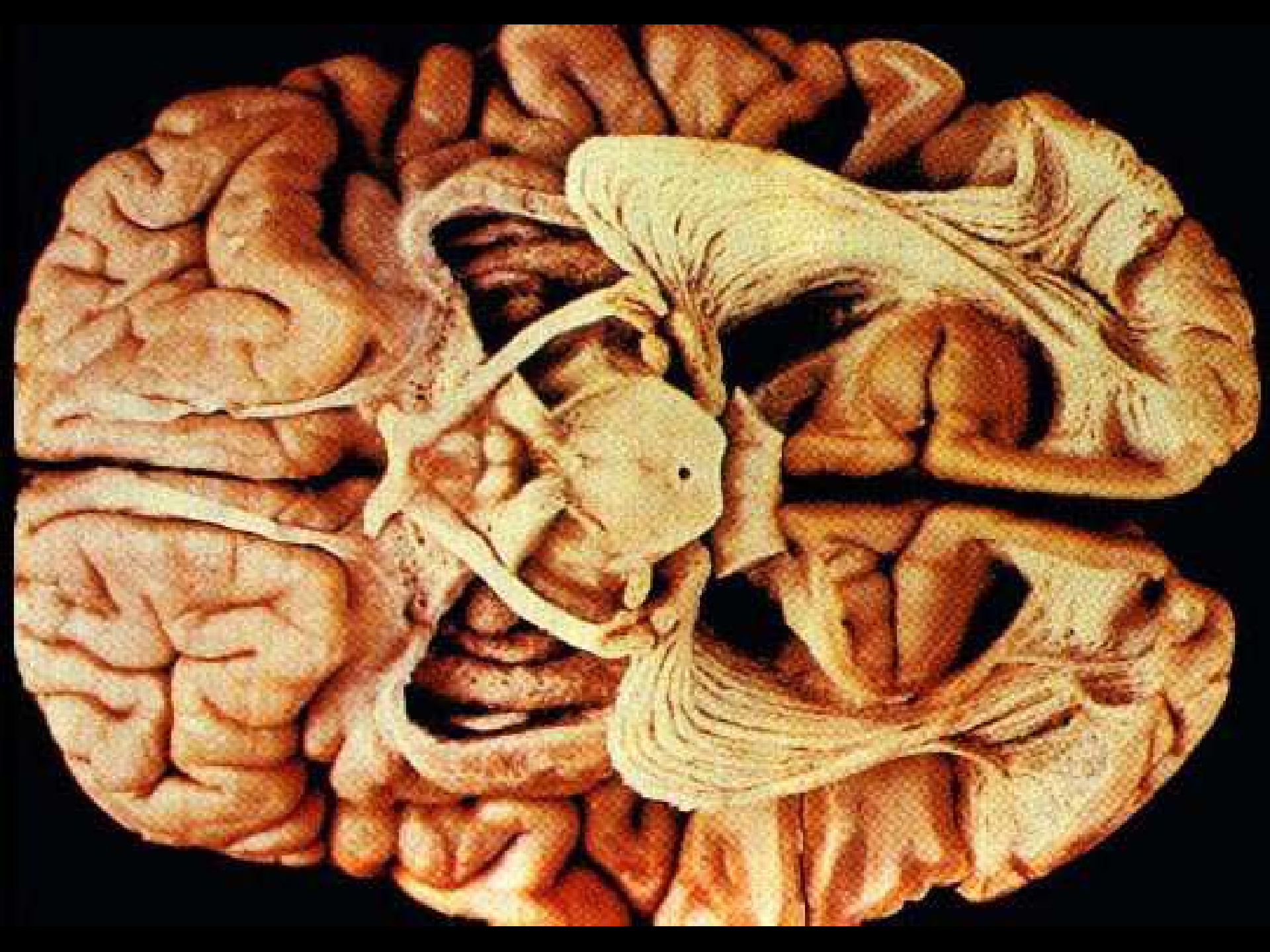
ЗРИТЕЛЕН ПЪТ

ЗРИТЕЛЕН НЕРВ (ЧМН II)

Участък от зрителния път между ретината и оптичната хиазма с дължина 45 mm.

Зрителният нерв започва от папилата (диск), която е разположена на нивото на ретината и се състои от 50% глия и 50% ганглийни аксони.

Зрителният нерв съдържа 10 mil. миелинизирани фибри (миелинизацията започва от lamina cribrosa); ганглийните аксони, формиращи зрителния нерв са групирани в **снопове (фасцикули)**, обградени с pia.

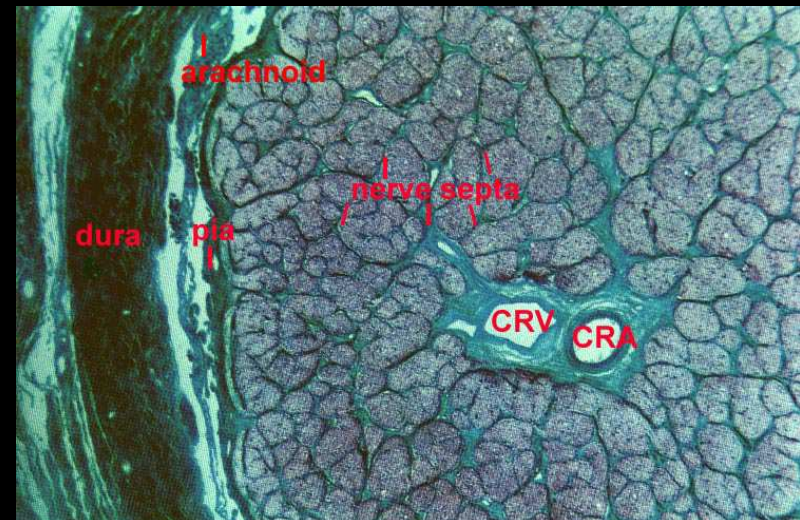
Зрителният нерв има 3 обвивки – **pia, arachnoidea, и dura mater** с цереброспинална течност в пространствата между тях, комунициращи с менингиалните пространства.

- **интраокуларна част** (дължина 1 mm, диаметър 1 – 2 mm);
- **интраорбитална част** (дължина 30 mm, диаметър 3 – 4 mm от миелинизация и невроглия); лека **S-тип** конфигурация (20 mm от окото до орбитния връх), което позволява **свободно движение** на булба (екзофталм); **интракраналната мастна тъкан** около зрителния нерв също позволява свободното движение на булба;
- **интракраниална част** (10 mm).

• **интракраниална част** (6 mm) в canalis n. optici;

Кръвоснабдяване:

- **плексус pia-arachnoidalis plexus** vessels (a. ophthalmica, a. carotis interna);
- **клончета на a. centralis retine** (enters about 10mm behind the globe);
- **задни цилиарни артерии** (a. ophthalmica);

ФИЗИОЛОГИЯ НА ЗРЕНИЕТО

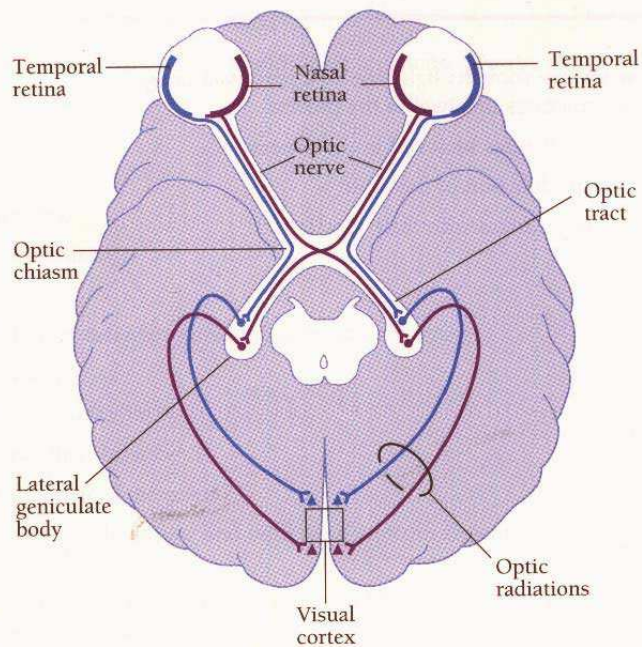

ФИЗИОЛОГИЯ НА ЗРЕНИЕТО

ЗРИТЕЛЕН ПРОЦЕС:

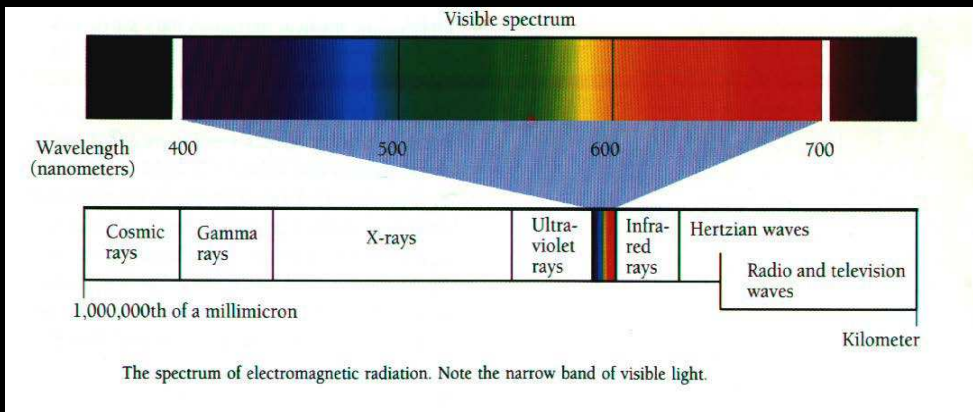
откриване, различаване и разпознаване на обекти в пространството

- **ОТКРИВАНЕ** на светлинен сигнал от фоторецепторните клетки
- **ТРАНСФОРМАЦИЯ** на светлинна енергия в електричен стимул
- **ТРАНСМИСИЯ** на информацията до зрителната кора

- retina
- nervus opticus
- chiasma opticum (50% neurons crossover)
- tractus opticus
- corpus geniculatum laterale
- radiatio optica
- зрителна кора (17-то поле по Brodmann)

ФИЗИОЛОГИЯ НА ЗРЕНИЕТО

Видимите светлинни лъчи са с дължина на вълната в зоната от **400 до 700 nm**

- Светлинните лъчи **рефлектират** от обекта към окото
- Лъчите **минават през** оптичната фокусираща система на окото (роговица, леща и стъкл. тяло) и продуцират обратна картина на обекта върху ретината
- Картината върху ретината се **трансформира** в електрически (нервни) импулси (биохимичен процес – зрителен пигмент)
- Електрическите импулси достигат до мозъка по зрителния път, където картината на обекта се **обръща** в права
- Електрическите импулси се **интегрират** в зрителната кора, продуцирайки усещане за зрение
- Образите, възприемани от двете очи се **сливат** в единна картина.

ФОТОХИМИЯ И ЕЛЕКТРОФИЗИОЛОГИЯ

ЗРИТЕЛНИ ПИГМЕНТИ:

Rhodopsin (пигмент на конусчетата) и **Jodopsin** (пигмент на пръчиците)
каротеноид retinal (11-cis retinal - vit.A aldehyde) + opsin (протеин)

При светлинна стимулация **11-cis retinal** изомеризира в **all-trans retinal** с молекулярна реорганизация – изправяне на молекулата с отделяне от опсина, което стимулира затваряне на йонните канали и хиперполяризация.

На тъмно **all-trans retinal** отново реизомеризира и прикрепя към опсиновата молекула – регенерира rhodopsin.

- **Rhodopsin** е специфичен за пръчиците и има пик на абсорбция на светлинни лъчи с дължина на вълната около **500nm**.

- **Jodopsin** е много подобен на rhodopsin – три типа абсорбиращи специфични дължини на светлинни вълни:

еритролаб за лъчи с голяма дължина на вълната (**565 nm**) – за червен цвят

хлоролаб за лъчи с средна дължина на вълна (**530 nm**) – за зелен цвят

цианолаб за лъчи с къса дължина на вълна (**450 nm**) – за виолетов цвят

Чувствителността на всяко конусче към светлинен лъч с определена дължина на вълна се определя от специфичния тип на зрителния протеин.

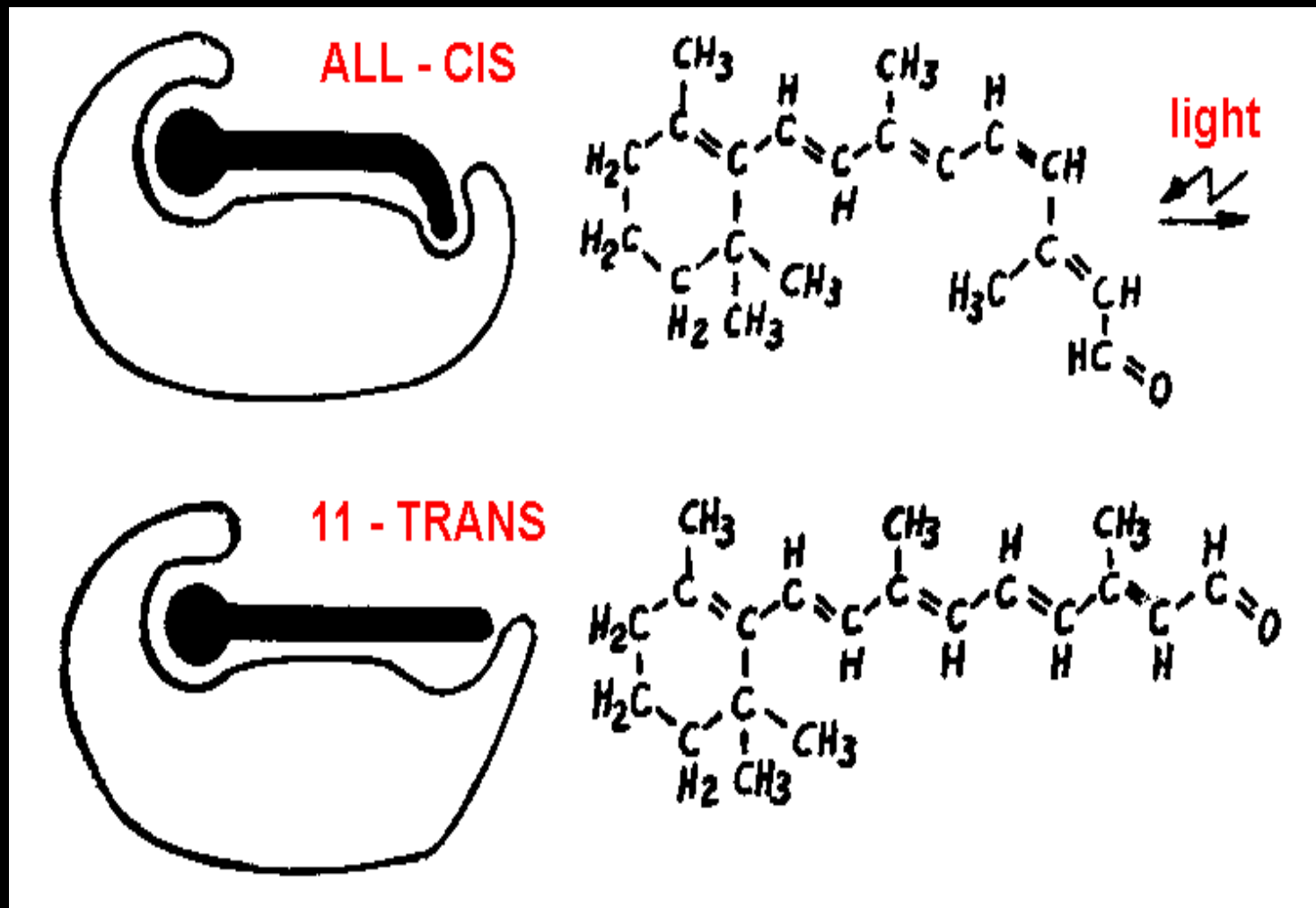
- На тъмно външният сегмент на фоторецепторите е в **деполяризирано** състояние поради отворени (течащи) Na^+ канали, позволяващи Na^+ да преминава в екстрацелуларното пространство.

- При светлинна стимулация Na^+ канали бързо се затварят и настъпва **хиперполяризация**. Резултатът е протичане на **калциеви йони** по дължината на фоторецепторите до синапсите с биполярните клетки и отделяне на трансмитери (glutamate).

В невроните процесът се развива обратно. На тъмно те в **хиперполяризация** (отвътре негативно). Na^+ йонни канали са затворени. При светлинна стимулация се развива **бърза деполяризация**.

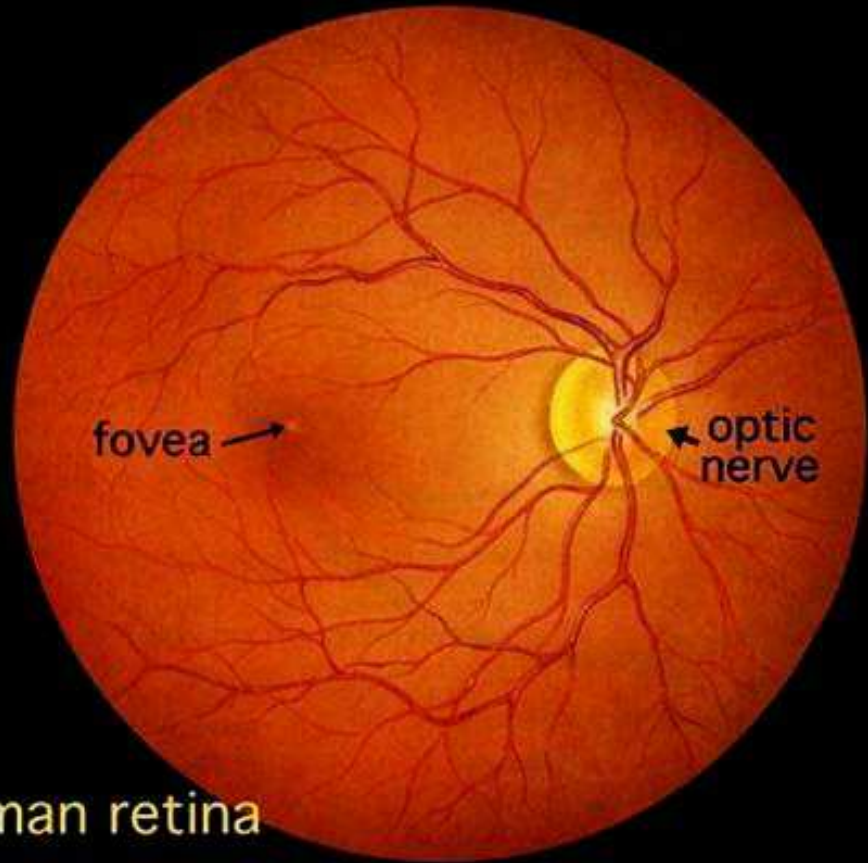
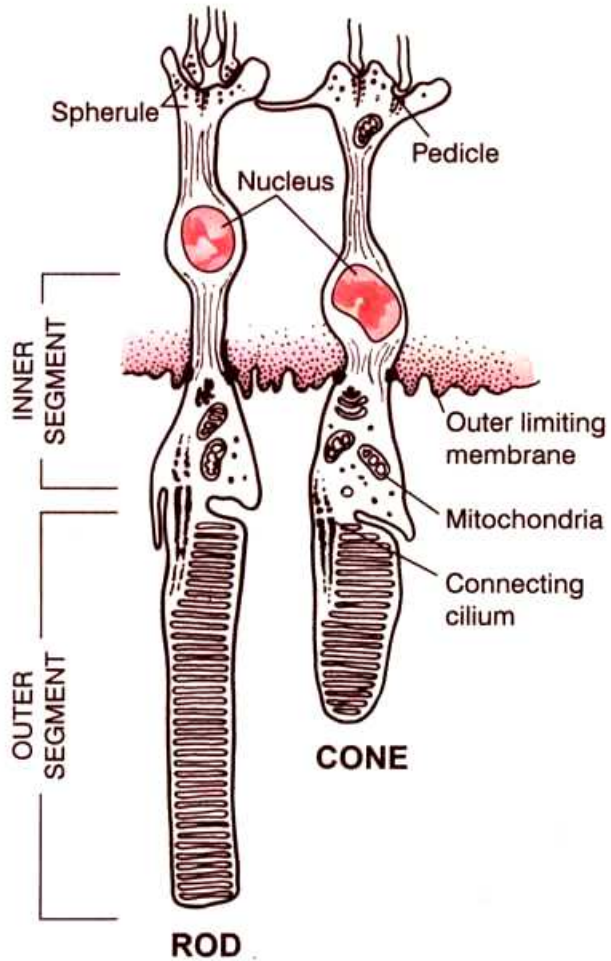

Отворени йонни канали – деполяризирани клетъчни мембрани

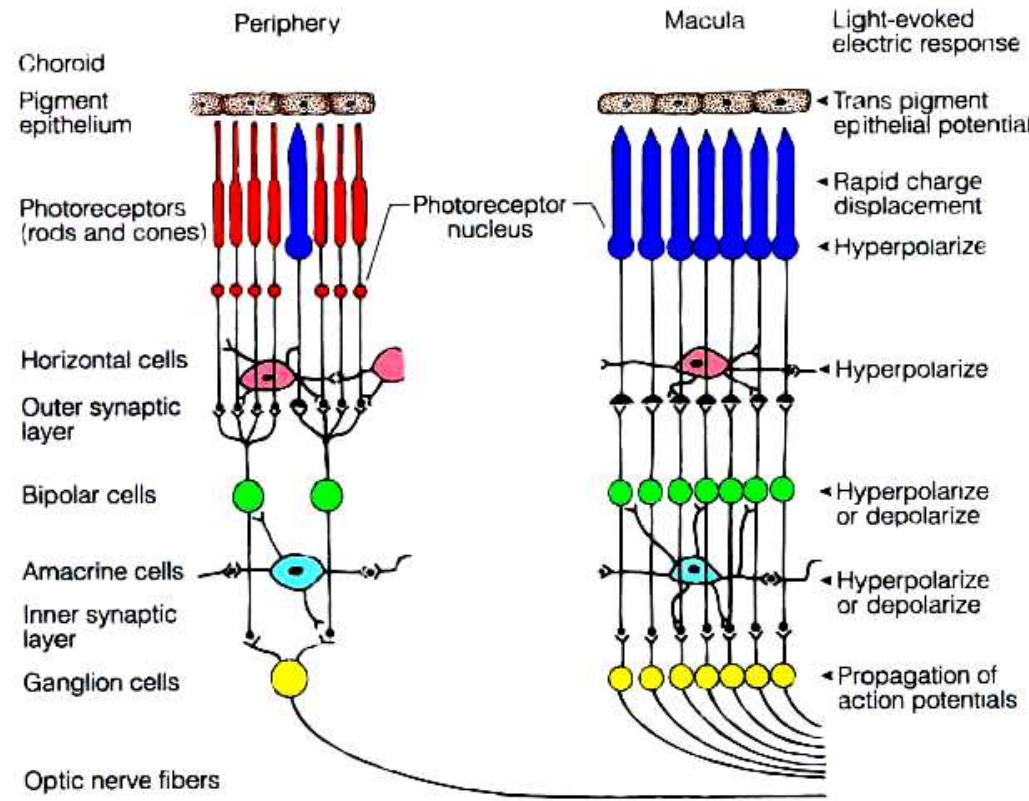
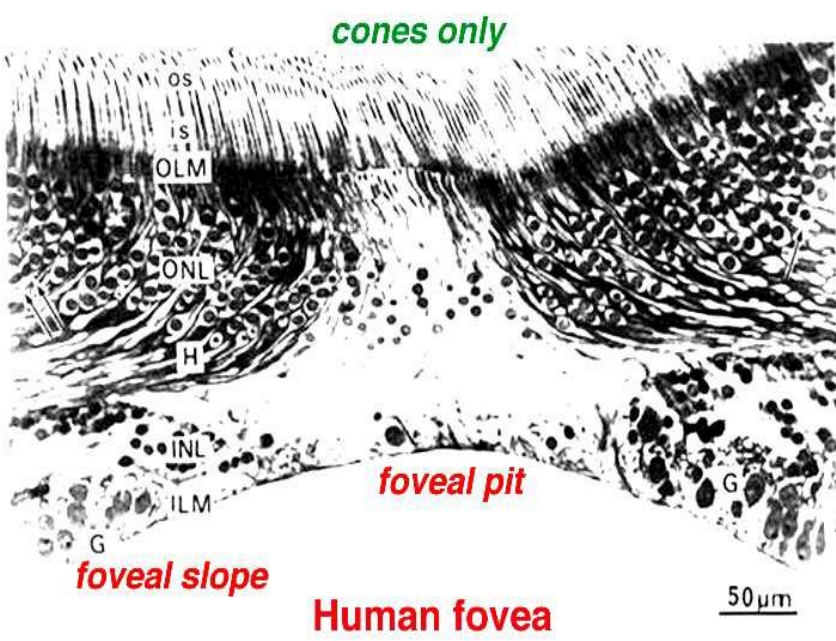

Затворени йонни канали – хиперполяризирани клетъчни мембрани

АНАТОМИЯ НА РЕТИНАТА

Human retina

СВЕТЛОУСЕЩАНЕ

Светлинната енергия се разпространява под формата на кванти (фотони). Необходимо е върху роговицата да попаднат **50 – 150 фотона**, за да може светлинният сигнал да се открие. Само около **10%** от фотоните достигат до фоторецепторите на ретината.

Теоретично единичен светлинен фотон може да бъде видян, но има съществен “шум” в системата в резултат на случайно отваряне или затваряне на йонните канали, разпръскването им от средата и/или блуждаеща светлинна енергия от същия стимул (**signal-to-noise ratio**).

Следователно са необходими между **5 и 15 светлинни фотони** и да бъдат стимулирани приблизително **10 – 15 пръчици**, за да може в резултат на сумиране на ниво биполярни и ганглийни клетки да се предизвика зрително усещане.

В периферията на ретината всяка ганглийна клетка има свое **рецептивно поле** в резултат на свързването на няколко фоторецепторни клетки с една биполярна клетка и няколко биполярни клетки с една ганглийна клетка .

Откриването на светлинните стимули е не само проста функция на стимулация на фоторецепторите, но е и резултат от висшата нервна дейност.

СВЕТЛОУСЕЩАНЕ

Зрителният праг е статистически показател, който се определя от силата на светлинния стимул, необходима за процеса на „разпознаване“.

Абсолютен праг на светлоусещане:

- минималната светлина, която може да бъде видяна при адаптирано за тъмно око и при напълно тъмно зрителното поле, с изключение на светлинната тестова марка и фиксационната светлина и зависи от размера на стимула (пространственото сумиране е важно при определяне на този праг).

Различителен праг на светлоусещане:

- минималната разлика между светлината на тестовата марка и фона, при която марката може да се различи. Зависи от няколко фактора: адаптацията на очите, общата осветеност на зрителното поле, разпределението на светлината в зрителното поле и размера на светлинния източник или обекта, който трябва да бъде видян, неговата позиция в зрителното поле и неговата продължителност.

Светлинното различаване:

- възможността да се види разликата в яркостта между два съседни сепарирани светлинни източника или обекта.

Макула/периферия (анатомия)

МАКУЛА (ФОВЕЯ)

1. САМО КОНУСЧЕТА

(10% от всички 6 mil.)

---

2. ПЕРИФЕРНО ИЗМЕСТВАНЕ на биполарните и ганглийни клетки;

- в централната фовея – само
конусчета и две лимитиращи
мембрани

---

3. Връзката между невроните един - към - един

---

4. ~~НЯМА КРЪВОНОСНИ СЪДОВЕ~~

ПЕРИФЕРИЯ

ПРЪЧИЦИ И МАЛКО КОНУСЧЕТА

(120 mil.)

БЕЗ ПЕРИФЕРНО ИЗМЕСТВАНЕ 5 пъти по-дебела ретина

Много неврорецепторни кл.
се свързват с 1 ганглийна кл.

~~ИМА КРЪВОНОСНИ СЪДОВЕ~~

Макула/ Периферия (физиология)

Три основни функции на окото (ретина):

- светлоусещане
- зрителна острота
- цветно зрение

МАКУЛА (ФОВЕЯ)
(централно зрение)

ПЕРИФЕРИЯ
(периферно зрение)

• **СВЕТЛОУСЕЩАНЕ** ↓

• **СВЕТЛОУСЕЩАНЕ** ↑

(откриването на светлина и движение се осъществява от големите, бързо предаващи ганглийни кл. (magnocellular кл. или M system))

• **ЗРИТЕЛНА ОСТРОТА** ↑

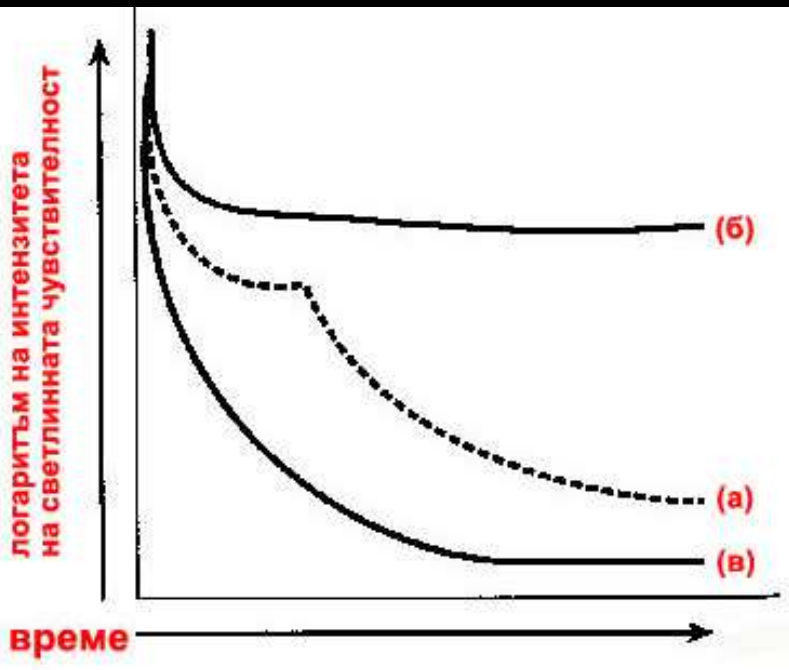
• **ЗРИТЕЛНА ОСТРОТА** ↓

(пространствената резолюция се осъществява от малките 'midget', бавно предаващи ганглийни кл. (parvocellular кл. или P system))

• **ЦВЕТНО ЗРЕНИЕ** ↑

• **ЦВЕТНО ЗРЕНИЕ** ↓

АДАПТАЦИЯ

Фигурата очертава адаптационната крива за тъмно:

- (а) физиологична адаптация за тъмно (комбиниран отговор на пръчиците и конусчетата);
- (б) лоша адаптация на пръчиците;
- (в) лоша адаптация на конусчетата.

Светлочувствителността на окото се променя според степента на осветеност на зрителното поле. Този процес се нарича адаптация.

Приспособяването на зрението към повишена осветеност (**фотопично зрение**) се нарича светлинна адаптация, а към намалена осветеност (**скотопично зрение**) – тъмнинна адаптация.

На тъмно светлочувствителността на ретината нараства прогресивно.

Различават се две фази на тъмнинната адаптацията:

- **ранна** – през която се адаптират конусчетата (до 10 min.);
- **късна** – адаптация на пръчиците (до 60 min.)

На светло чувствителността на ретината бързо намалява (пълна адаптация се постига за 6 – 8 min.).

Адаптацията се осъществява по два механизма:

- **неврофизиологичен** (зенична реакция и активиране или потискане на невроните на ретината)
- **фотохимичен** (разграждане и синтез на зрителния пигмент).

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТ „ЗДРАВНИ ГРИЖИ“
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

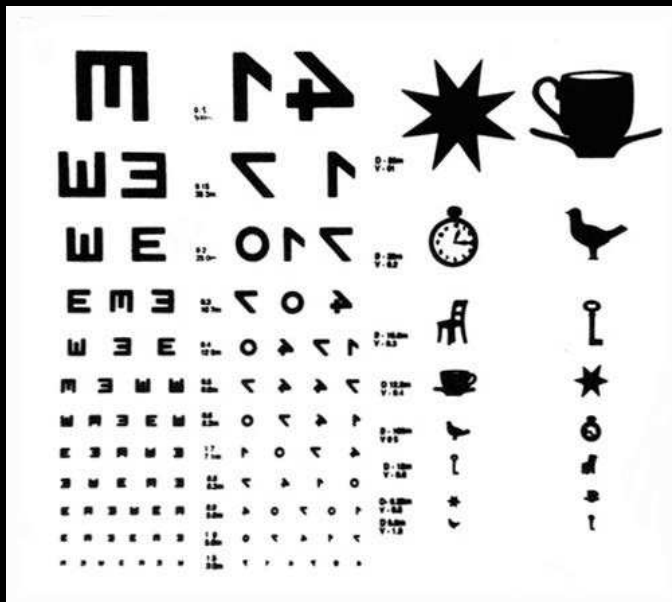
Лекция №1

**Анатомия и физиология на
зрителния апарат. Заболявания
на придатъците на окото**

ПРОФ. Д-Р ЧАВДАР БАЛАБАНОВ, Д.М.

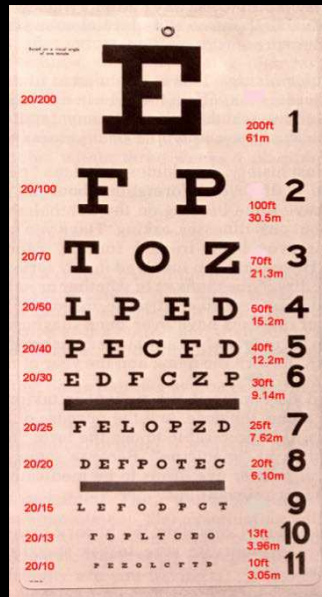
ЗРИТЕЛНА ОСТРОТА

Зрителната острота е количествена оценка на форменото зрение на база на възможността за различаване на два стимула сепарирани в пространството. Определя се със зрителни таблици.

- Движение на ръка (Н.М.);
- Перцепция на светлина (P.L.)

Таблица на Monoyer

(оптотипи, формула на Donders d/D)

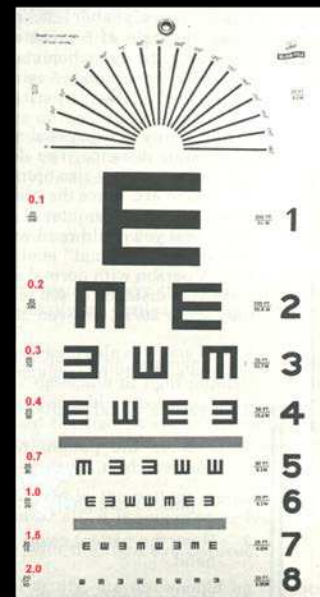

Таблица на Snellen

